

DHE ATO JETUAN SIÇ DESHËN PËRGJITHMONË...

THEY LIVED AS THEY WISHED
HAPPILY EVER AFTER

Ending
Violence
Against
Women

#NdryshoNarrativën
#ChangeTheNarrative

Ky libër për fëmijë e të rinj, shkruar dhe ilustruar nga bashkëmoshatarët dhe bashkëmoshatarët e tyre, është përgatitur nga UNDP Shqipëri, në partneritet me Ministrinë e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, si pjesë e Programit të Përbashkët të OKB-së "T'i Japim Fund Dhunës ndaj Grave në Shqipëri", me fondet e Qeverisë së Suedisë.

This book for children and youth, written and illustrated by their peers, is prepared by UNDP Albania in partnership with the Ministry of Health and Social Protection as part of the UN Joint Programme "Ending Violence against Women in Albania", with Government of Sweden Funds.

DHE ATO JETUAN SIÇ DESHËN PËRGJITHMONË...

THEY LIVED AS THEY WISHED HAPPILY EVER AFTER

Historitë / Stories by

Arba Ollomani, Ana Morina,
Klelia Loka, Ema Meçaj,
Ema Bregu, Ersona Duro,
Klea Dahari, Pamela Haxhija,
Klea Murati, Rea Seferi,
Sonja Memia, Daniel Buna

Redaktimi / Editing

Gentian Minga

Korrektimi / Correction

Mariola Poro

Përshtati anglisht / English version

Alice Taylor

Mentorimi për konceptet gjinore /

Gender concepts mentoring

Edlira Papavangjeli, Nora Kushti
Elona Dini, Monika Kocaqi
Marsela Allmuça

Ilustrimet / Illustrations

Nefeli Zaklin Anastasopulu,
Morela Baushi, Kristi Muzina,
Eva Durro, Jurgen Tafa
Ema Mukaj, Ema Muzina
Irja Ushina, Kaltra Aliaj
Tajar Nelaj, Emi Kokushta

Nën mentorimin e / Mentored by

Ron Resuli

Faqosja & shtypi / Layout & print Gent Grafik

© Të gjitha të drejtat të rezervuara
UNDP Albania

#NdryshoNarrativën

Ja tek kam në dorë një tufëz tregimesh të shkruara nga nxënës e nxënëse në periudhën e tyre të adoleshencës; tregime që trajtojnë temën e barazisë gjinore.

Mbetem pa fjalë...

Kuptoj se shpesh realitetin e shohim të paqartë, se paragjykimet dhe stereotipet nuk na lejojnë të kemi një ide të saktë të zhvillimit që realizohet në mendjen e të rinjve.

Kuptoj se çështjet që tridhjetë vjet më parë i kishim të vështira t'i artikulonim përpara një auditori të mbizotëruar nga burrat, pavarësisht se shtroheshin nga gra që mund të ishin profesioniste të shquara në fushën e tyre, sot janë tema të trajtuara me shumë liri, në një

#ChangeTheNarrative

I am holding in my hands a selection of stories written by students in their adolescence that focus on gender equality, and I must say I am almost lost for words.

I realize that we often do not see reality clearly and prejudices and stereotypes do fail to give us an accurate idea of our youth's mental and social development. I realize concerns that were hard to articulate and say out loud in front of an audience dominated by men thirty years ago, are raised and discussed openly by boys and girls, high school students today.

I believe that nothing aimed at society's progress, not a single sacrifice or battle, undertaken with conscience in the name

spektër të gjerë interpretimi, gjykimi e hedhjeje për diskutim nga nxënës, që ende nuk kanë shkuar në universitet.

Mendoj se asgjë që synon progresin e shoqërisë, asnjë sakrificë e pranuar me vetëdije për të drejta të barabarta, asnjë betejë për këtë çështje, e vështirë apo gati e pamundur në dukje, nuk shkon kot.

Mendoj se shoqëria shqiptare është një shoqëri fatlume, sepse në gjirin e saj ka të rinj dhe të reja si autorët e këtyre tregimeve, shumica e të cilave janë shkruar me një gjuhë të rrjedhshme, me fjalor të pasur, fjalë të përzgjedhura me kujdes, sintaksë të përpunuar dhe të saktë të shqipes.

Autorët e këtyre tregimeve, individë apo qoftë edhe në grup, kanë një qëndrim shumë të qartë rreth historisë së marrëdhënieve gjinore, e cila ka kaluar nëpër pengesa e diskriminime të panumërta për pjesën femërore të shoqërisë, por nga ana tjetër e kanë po ashtu të qartë se koha për të vazhduar me një kulturë të tillë ndarëse e hierarkike, po mbaron; sepse, kur djem e vajza së bashku mendojnë njësoj për një çështje të tillë, do të thotë se kjo kulturë s'do ta ketë më të lehtë të mbijetojë.

of equal rights, is wasted.

Albanian society is lucky because it possesses young boys and girls, such as the authors of these well-written stories, who can articulate themselves fluently, and with correct syntax.

The authors of these stories, individually or in groups, have an unequivocal stance regarding gender roles in history. Their view surpasses obstacles related to the expectations of women in society, and it shows that the time of divisive and patriarchal mentality is up.

Because when boys and girls have the same stance concerning such a matter, this means that this culture won't survive.

These stories, as a whole, are written traditionally, respecting the narrative and characters, the situations they find themselves in, and the conflicts they have to solve.

All are driven by the idea that women and men are different but equal.

This is what *Arba Ollomani's* story is all about. This is a story

Tregimet, të marra së bashku, janë shkruar sipas një forme klasike, duke respektuar mënyrën e të rrëfyerit, skalitjen e personazheve, situatat në të cilat ata duhet të ndodhen dhe konfliktet të cilave duhet t'iu japin zgjidhje.

Të gjitha përshkohen nga ideja se gratë dhe burrat janë të ndryshëm, por të barabartë; se grave dhe vajzave këtë barazi dhe pavarësi, nuk ua dhuron askush në qoftë se nuk e fitojnë vetë.

I tillë është tregimi i Arba Ollomanit, ku princesha Alima, nuk i nënshtrohet pushtetit autoritar dhe absolut të babait të saj, mbretit, për të mos iu bindur në gjithçka; aq më tepër të martohet me atë që do ai. Alimën e burgosin, por, ajo arrin të arratiset nga burgu e me vullnetin e saj për një jetë në liri dhe për të rrëzuar diktaturën mbretërore, pasohet nga një ushtri edhe më e fortë se e të atit.

Përshtypje të veçantë më kanë lënë dy tregimet që trajtojnë legjendën e "Rozafës": ai i Ana Morinës dhe tjetri i Ema Meçajt, të cilën e ndryshojnë krejtësisht, duke i bërë solidarë burrat dhe gratë

where princess *Alima* refuses to bend to the absolute power of her father, the king and refuses to marry the man he wants her to. As punishment, she is sent to prison, but she manages not only to escape, but overthrow her father's army and bring down the dictatorship.

I am particularly impressed by two versions of *The Legend of Rozafa*, one written by *Ana Morina* and one by *Ema Meçaj*, who change the plot, creating solidarity between men and women. Both stories change the essence of the ancient legend that, as it has been told for centuries, curses women and makes them carry the burden of the castle's heavy stones.

In both new versions of the legend, the third wife is not encapsulated in the castle's wall. In the first story, the centuries-old characters do not bend to the old man's advice to and all of the characters, women and men, chose to live in a hut rather than a castle. In the second story, the author changes one detail: she replaces the old man with a fairy

me njëri-tjetrin. Të dyja tregimet e ndryshojnë thelbin e legjendës së lashtë, që ashtu siç është rrëfyer ndër shekuj, duket sikur vulos me gurë të rëndë kështjelle fatin e zi të gruas. Në këto tregime, nusja e tretë nuk muroset. Në tregimin e parë, personazhet shekullore të legjendës nuk i nënshtrohen këshillës së plakut për të sakrifikuar njëren nuse. Ata, burra dhe gra, pranojnë të jetojnë në kasolle të varfra dhe jo në kështjella vrastare. Në të dytën, autorja ndryshon një personazh: plakun e zëvendëson me shtojzovallen Rozafa, e cila i porosit ndërtuesit që, për ta ndërtuar atë kështjellë, nevojitej edhe forca dhe puna e grave, po aq sa e burrave; pra, dy këndvështrime të guximshme për të shprehur një qëndrim ndaj një kulture shumëshekullore.

Po aq interesant është "Andrra" i Klelia Lokës, një tregim i fortë kundër dhunës ndaj grave, ku personazhi kryesor, Andrra, mishëron idenë se barazia gjinore nuk duhet të mbetet vetëm një ëndërr.

Po ashtu, tregimi "Binjaket", i shkruar nga grupi: Klea Murati, Rea Seferi, Sonja Memia dhe Daniel

named Rozafa. She advises the three brothers that to make the castle wall stand, they must join forces with their wives, because they are as able as men when it comes to such work.

Also, *Kleila Loka's* story, *Andrra*, is as enjoyable as it delivers a solid message against gender-based violence. In this story, the main character, Andrra communicates the idea that gender equality should not remain just a dream.

At the same time, there's a firm line in *The twins*, co-written by *Klea Murati, Rea Seferi, Sonja Memia, and Daniel Buna*: "Why should girls disguise themselves as boys if they want to go to battle?"; this line sums up perfectly the message the authors wanted to deliver.

The same ideas and messages I mentioned above are also delivered in *Mrikalemi and Dardhojmeli* written by *Ema Bregu*. Here we have an elaboration of the unjust attitudes towards women for the sake of the concepts such as 'bravery' and 'honor'.

Buna, ku fraza “Përse vajzat duhet të maskohen përherë si djem kur duan të shkojnë në fushëbetejë?”, jep në mënyrë të sintetizuar atë që kanë dashur të thonë autorët.

Këto ide e mesazhe që përmenda më sipër, përshkojnë gjithashtu tregimin “Mrikalemi dhe Dardhojmeli” të Ema Bregut. Këtu kemi një shtjellim të qëndrimeve të padrejta ndaj grave për hir të ‘trimërisë’, ‘nderit’ etj. “Zëri im si grua, është po aq i fuqishëm sa “trimëria” jote, prandaj më dëgjo me vëmendje”, thotë personazhi që kemi këtu.

Në tregimin “Nga e para”, të autores Ersona Duro, kemi një baba që nuk i do vajzat, aq sa kalon në qëndrime ekstreme kundrejt tyre. Tregimi është shkruar me ndjeshmëri dhe emocion.

I veçantë në temën që trajton është tregimi “Prayla”, i Klea Daharit, ku hasim një tipar të kulturës sonë të vjetër tradicionale, që u mësonte djemve të mos i shfaqnin ndjenjat e tyre, “që të dukeshin burrërorë” dhe shpesh, ata nuk arrinin as t’i shprehnin dashurinë vajzës që donin.

Ndërsa Pamela Haxhija i rikthehet historisë dhe përshkruan “Tringën”,

“My voice as a woman is as important as your ‘bravery’, so listen to me carefully”, says the main character of the story, Mrikalemi.

In the meantime, *A new beginning* written by *Ersona Duro* tells the story of a father who doesn’t like girls, to the point his stance becomes extreme. This story is written with sharp sensitivity and emotion.

The story written by *Klea Dahari*, *Prayla*, is as interesting when it comes to its subject matter. In this story, we encounter an attribute of our traditional culture; teaching boys not to express their feelings to be more ‘manly’ to the point they do not express themselves to the girls they are in love with.

Pamela Haxhija takes a character from history, *Tringa*, a mountain warrior, who didn’t spare her life but took to arms and went to fight.

These are a selection of very impressive stories, where we cannot spot only the above-mentioned ideas, but also talent

një luftëtare malësie, e cila vuri në rrezik jetën e saj teksa mori armën për të luftuar.

Pra, një numër tregimesh mbresëlënës, ku nuk dallojmë vetëm idetë e sipërmendura, por dhe dhunti letrare; sepse të gjitha tregimet janë shkruar me kulturë, por jo vetëm. Në to shohim aftësi për të shprehur artistikisht realitetin, për të krijuar një botë tjetër, atë të jetës letrare, botën paralele me atë që jetojmë, që i ngjan asaj, që shpiket nga imagjinata, që kërkon të thotë diçka të rëndësishme për jetën e vërtetë, përmes veprimeve e jetës artistike të personazheve të krijuara. Një seri krijimesh që i lidh një fill i përbashkët, mesazhi #NdryshoNarrativën, duke qenë që në atë të vjetrën, vajzat e gratë janë trajtuar shpesh shumë më pak nga sa meritojnë e janë vendosur në plan të dytë.

Mbetet vetëm të uroj, që autorët e tregimeve të mos heqin dorë nga dëshira për të shkruar dhe nesër emrin e tyre ta shohim në kopertina librash të bukur!

in writing. All the stories reflect a fascinating mix of both culture and literary talent. In all of them, we see the skill of the artist expressing a reality, creating a new world and a parallel world to the one we’re living in.

It is a way of articulating something fundamental when it comes to real-life, through actions and the messages of invented characters. A series of creations, joined by a common thread, a #ChangeTheNarrative message.

In the old narrative, girls and women are often portrayed as lesser than men and less than they deserve. In the new narrative, they are in their rightful place; as leaders and equal to their male counterparts.

As I come to the end of this introduction, I must wish the authors of the stories good luck and I hope they never stop writing. I wish one day we will see their names on the front covers of wonderful books.

Diana Çuli

PËRMBATJA

CONTENTS

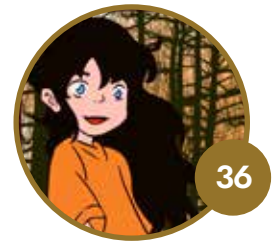
12

ARBA OLLOMANI
Rebelimi i Alimës
Alima's rebellion

28

PAMELA HAXHIJA
Tringa e Malcis'
Tringa

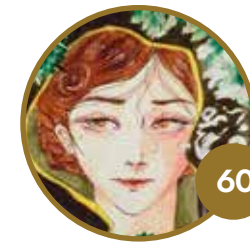
36

KLEA DAHARI
Prayla
Prayla

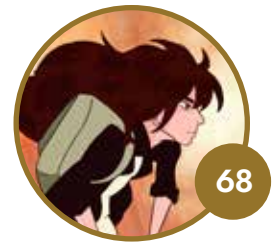
48

ERSONA DURO
Nga e para
A new beginning

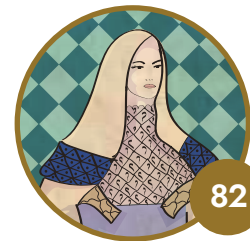
60

EMA BREGU
Mrikalemi dhe Dardhojmeli
Mrikalemi and Dardhojmeli

68

KLELIA LOKA
(Zhgj) Andrra
Andrra

82

ANA MORINA
Legjenda e Rozafës
The legend of Rozafa

90

EMA MEÇAJ
Legjenda e Rozafës
The legend of Rozafa

97

KLEA MURATI, REA SEFERI,
SONJA MEMIA, DANIEL BUNA
Binjaket / The twin sisters

ARBA OLLOMANI

Rebelimi i Alimës

Alima's rebellion

ILUSTRIMET NGA/ILLUSTRATIONS BY JURGEN TAFA

Ky tregim është i përshtatshëm për moshat mbi 10 vjeç
This story is suitable for ages 10+

Fëmijët ishin ulur në kopsht me xhaxha Xhekun, i cili po i pyeste se si e kishin kaluar ditën.

Përsëritet, xhaxha Xhek!

Përsëritet, fëmijët e mi! Si kaluat sot?

Mësuesja po na pyeste për ëndrrat tona dhe kur erdhi radha ime, i thashë se dua të bëhem astronaute. Mësuesja qeshi dhe më tha: “Po ti je vajzë.” – u përgjigj vogëlushja Lajla, pakëz e mërzhitur.

Bija ime, a ke dëgjuar ndonjëherë për legjendën e Alimës? – pyeti xhaxha Xheku.

Kush është Alima? – u bashkuan në kor zërat kureshtarë të vogëlushëve e vogëlusheve.

Oh, mirë, po jua tregoj historinë e saj pra, – tha ai dhe kruajti zërin. – Shumë larg nga këtu, në një vend të errët, jetonte Alima, princesha me më të bukurin emër. Ajo veç një ëndërr të madhe kishte e për ta realizuar atë, ishte gati të jepte edhe jetën. Popullin donte ta shpëtonte nga skllavëria, por ngase ishte vajzë, Alimën e ndaluan të rebelohej. E megjithëkëtë, princesha u stërviti kundër vullnetit të të gjithëve

The children were sitting outside in the garden with Uncle Jack, who asked them how their day was.

“Hello, Uncle Jack!”

“Hello, my children! How was your day?”

“The teacher was asking us about our dreams and when it was my turn, I said that I wanted to become an astronaut. The teacher laughed at me and said to me: “But you are a girl!” answered little Laila, who was a bit upset.

“My dear, have you ever heard about Alima’s legend?” asked Uncle Jack.

“Who is Alima?” asked a chorus of curious voices.

“I will tell you her story...” he said and cleared his voice. “Far away from here, in a dark place, lived a princess with the most beautiful name, Alima. She had just one big dream, and to make it come true, she was ready to sacrifice her own life. She wanted to save her people from the slavery, but because she was a girl, Alima was not allowed to rebel. The princess trained herself against everyone’s

dhe mësoi të luftonte. Kur ajo u rrit mjaftueshëm e filloi të krijonte telashe, i ati i saj, mbreti, si dhe pjesa tjetër e familjes, u shqetësuan e nuk dinin si të silleshin me të. Një ditë, ata u mblodhën në kështjellë. Mbretëresha ndihej e zhgënjyer, sepse i dukej sikur nuk e kishte edukuar siç duhej të bijën:

Vajza jonë është çmendur. Si guxoi t’i dilte kundër të atit, mbretit? Si guxon një vajzë të thotë se do të luftojë? Të luftuarit është punë për burra!

Gjyshja e Alimës e mbështeti:

Një gjë e tillë nuk është dëgjuar kurrë më parë. Turp!

Çmenduri! – përsëriti mbretëresha pas saj dhe sapo Alima hyri në dhomë, iu drejtua me zemërim – Si mund ta bësh një gjë të tillë? Si mund t’i dalësh kundër babait?

Unë nuk jam çmendur. Ju jeni verbuar. Jeni kthyer në skllavë. Im atë, mbreti dhe im vëlla, princi, ju drejtojnë si marioneta, ndërsa popullin e kanë çuar deri në skamje.

Si guxon të dalësh kundër vullnetit tim dhe të vëllait tënd? – iu hakërrye mbreti.

will and learned how to fight. When she grew older, her father, the king and the rest of the family were worried and didn’t know what to do. One day, they all gathered in the castle. The queen was disappointed, because she felt like she hadn’t raised and educated her daughter as she should:

“Our daughter is crazy. How dare she turn against her father, the king? How dare a girl say that she will fight? Fighting is man’s job!”

Alima’s grandmother backed her:

“Never before have we heard something like this. Shame!”

“Crazy!” continued the queen, and as soon as she saw Alima entering the room, she turned angry to her. “How can you do something like this?”

“I haven’t gone crazy. You are blinded. You have turned into slaves. My father, the king, and my brother, the prince, treat you like puppets while they bring the people into extreme poverty.” Alima said.

“How dare you turn against my and your brother’s will?!” growled the king.

Po dal kundër paaftësisë suaj, jo kundër jush baba; po dal kundër skllavërimin të popullit tim. Me tehun e shpatës do t'i këpus ata zinxhirë që i mbajnë të robëruar njerëzit e mi.

Përkundrazi, zinxhirët të presin edhe ty. Do të mbyllesh në kullën më të lartë të pallatit dhe do të dalësh prej andej vetëm kur të martohesh me burrin që do të zgjedh për ty. Roja, merreni dhe largojeni që këtej!

Rojat e tërhoqën zvarrë Alimën, e cila nuk u dorëzua, por vazhdoi t'i hakërrehej të atit teksa ishte duke dalë nga dhoma. Mbretëresha dukej e shqetësuar. — Mllef i saj më frikëson, hirësi.

Mos u shqetëso. — u përpoq ta qetësojë mbreti. — Alima është thjesht një vajzë dhe s'mund të bëjë asgjë, veçse të flasë. Le të gjejme dikë për ta martuar dhe të shpëtojmë njëherë e mirë nga marrëzitë e saj!

Ndërkohë, në qelinë ku e kishin burgosur, Alima i premtoi vetes se nuk do të dorëzohej. “Nuk do të lejoj që mbreti të shkruajë fatin tim dhe të popullit tim, por do të luftoj deri në pikën e fundit të

“I am not turning against you, but against your impotency, father. I am turning against the slavery of my people. With the blade of my sword I will cut the chains that have enslaved them.”

“On the contrary, you will end up in chains yourself. I will close you up in the castle's highest tower, and you will come out only when you marry the man that I will choose for you. Guards, take her away!”

The guards dragged Alima out, but she did not surrender and kept shouting at her father. The queen looked concerned. “Her anger frightens me, your majesty!”

“Don't worry!” the king calmed her down. “Alima is just a girl and there is not much she can do besides talk. Let's find her a good husband and get rid once and for all of her madness!”

In the meantime, in the cell where she had been imprisoned, Alima promised herself never to give up. “I won't allow the king to write me and my people's destiny, but I will fight to the last drop of blood. Do they believe that they can make me quiet and keep me away from the royal

gjakut. Vallë mendojnë se mund të më bëjnë të hesht, duke më larguar nga oborri? Nuk arrijnë ta pranojnë situatën në të cilën e kanë çuar popullin dhe frikësohen nga e vërteta e hidhur.”

Përveç rrezeve të mekura të dritës, të vetmet që depërtuan në qelinë e saj ishin fjalët shpresëdhënëse të rojës. — Princeshë, hirësia juaj... Keni të drejtë kur flisni për rrezikun që na kanoset dhe besoj me zemër se do të sillni ndryshimin.

— Ashtu?! — brofi Alima. Hera e parë që dikush në oborr e mbështeste dhe për më tepër, ky dikush ishte një burrë. — A nuk mendon edhe ti si të tjerët se jam një vajzë që nuk duhet të merrem me punë burrash?

E çfarë rëndësie ka gjinia, hirësia juaj?! Ju patët guximin të dilnit kundër familjes dhe mbretit për drejtësi, guxim të cilin nuk e ka një ushtri me qindra burra. Më thoni princeshë, si mund t'ju ndihmoj? Jam në shërbimin tuaj.

Mund të më ndihmohet të dal nga këtu. E vetmja mënyrë është të kacavirrem me një litar nga dritarja,

court? They won't accept the situation they have put the people in and they are frightened by the ugly truth.”

Beside the weak sunlight, the only things that could sneak into her cell were the guards' comforting words. “Princess, your majesty... You are right when you talk about the danger, we as people are facing and I believe from the bottom of my heart that you will bring the change.”

“Do you?!” said Alima. This was the first time that someone was supporting her, and on top of that, this person was a man. “Don't you think, as the rest does, that I am a girl and shouldn't mess with men's matters?”

“And why does the sex matter at all?! You had the guts to turn against your own family and the king himself, a courage that an entire army of hundreds of men doesn't have. Tell me, princess, how can I help you? I am in your service.”

“You can help me get out of here. The only way is for me to crawl down the cell's window with a rope because there are tens of guards in the prison that, unlike you,

sepse në burg ka dhjetra roja që, ndryshe nga ju, nuk janë kaq dashamirës.

Roja u befusua edhe një herë tjetër nga guximi i vajzës. – Si?! Do të rrëzoheni nga gjithë ajo lartësi.

Bëj si të them, – tha princesha me vendosmëri.

Roja u largua dhe pas dhjetë minutash u kthye me litarin në dorë. Ato dhjetë minuta iu dukën Alimës si dhjetë orë. – Urdhëroni, hirësi! Ja ku e keni, – dhe i zgjati litarin, i cili në njëfarë mënyre, i kishte lidhur edhe bashkë në mënyrë të pazgjydhshme.

Faleminderit, o njeri i mirë! Mbaj mend se, kur njeriut i humb shpresa për t’u besuar, i lind zjarrmi për të luftuar. Tani shko dhe tregoj të gjithëve se duhet të bashkohemi për fitore! – tha princesha dhe u var nga dritarja e ngushtë e qelisë, drejt e në tokë. Tanimë ishte e lirë.

Ndërkohë, bashkë me arratisjen e saj, u përhap edhe lajmi se princesha kishte shpëtuar nga zinxhirët. Teksa tellalli njoftonte popullin për këtë ngjarje, në sytë e burrave dhe grave të vendit rrezatoi një dritëz shprese.

are not as supportive as you are to me.”

The guard was surprised once again from the girl’s courage. “But how?! You can fall from that altitude.”

“Do as I say!” persisted the princess.

The guard left, to only come back ten minutes later, with a rope in his hands. Those ten minutes felt like ten hours to Alima. “There you go, your majesty.” And handed her over the rope. This rope bonded them inextricably.

“Thank you, you are a good man! Never forget: When someone loses his hope to be trusted, the fire to fight grows in him. Now go, and tell everyone else that we need to come together as one to succeed!” the princess said and crawled down from the narrow window of the cell. Soon she reached the ground. She was free again.

In the meantime, the news that the princess was free again left the cell. As the town crier announced the street, a light of hope sparkled in the eyes of the people.

“O millet! Dëgjoni dhe mbani vesh... Alima, princesha jonë do të luftojë, që mashtrimet të mos ulen në fron. Kjo ëndërr arriti nga oborri ta ndajë, tani nuk e mbështetin as prindërit e saj. Mbreti vendosi që larg ta martojë, por ajo nuk pranoi dhe si zog fluturoi. Mbreti s’e shikon në ç’krizë kemi rënë, ai do vetëm që fronin i biri ta zërë. Të lutemi për Alimën që paqe kërkon, nga skllavëria të gjithëve të na shpëtojë!”

“Hey, people! Listen to this right, Alima, our princess, is ready to fight. So that deceptions won’t sit on the throne, and the misery and suffering will soon be gone. This dream separated her from the court she no longer has her royal family’s support. The king decided to marry her one day, but she didn’t accept and, like a bird, flew away. The king won’t see how far our poverty has gone, he just wants his son to soon sit on the throne. Let’s pray for Alima, who for peace makes a call, and wishes from the cruel slavery save us all!”

“

Kur njeriut i humb shpresa për t’u besuar, i lind zjarrmi për të luftuar

”

“

When someone loses his hope to be trusted, the fire to fight grows in him

”

Edhe njeriu më dyshues dikur karshi princeshës, tashmë nuk kishte më dilema për aftësitë e saj. Ditën që ajo iku nga qelia, në njëfarë mënyre u largua edhe nga paragjykimet. Tregoi se ishte një luftëtare dhe një prijëse e denjë. Prandaj kur kërkoi, gjithmonë në fshehtësi, të takohej me gratë dhe burrat e vendit të saj, nuk ishte e vështirë t'i mblidhte të gjithë.

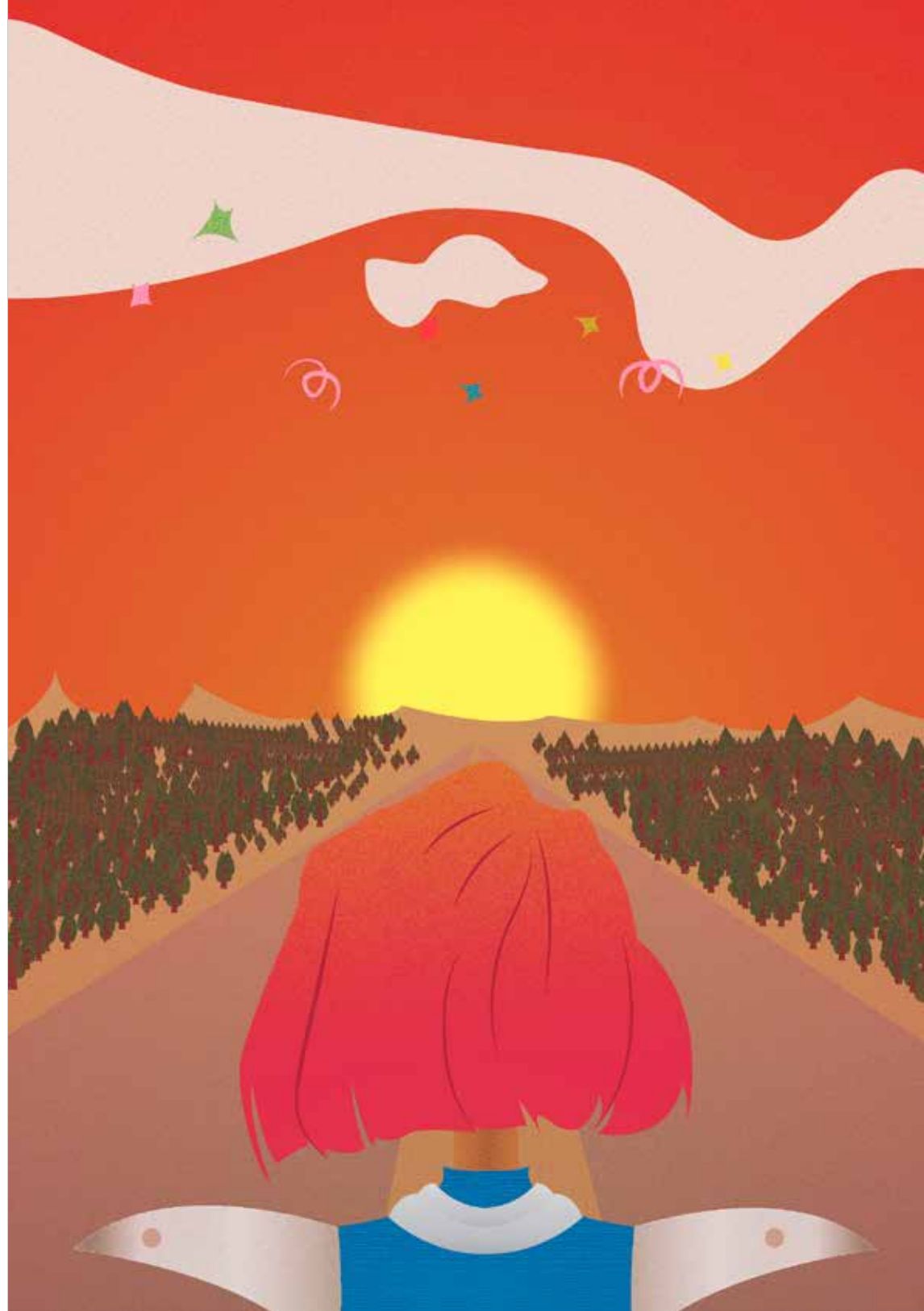
Një mëngjes, shumë herët, kur dielli dhe armiqtë e saj ende nuk ishin zgjuar nga gjumi, Alima iu drejtua me këto fjalë njerëzve të saj:

Ju falënderoj që patët guximin të mblidheshit sot këtu. Më kujtohet kur isha fëmijë dhe qyteti lulëzonte, gëlonte nga zërat e lumtur të fëmijëve, këngët që këndoheshin në çdo cep, veshjet shumëngjyrëshe, aromat e gatimeve të shijshme në çdo tryezë. Po sot? Qytetit i ka humbur shkëlqimi dhe në sytë e secilit duket qartazi zhgënjimi. Siç të gjithë e shohim, jemi futur në një gropë të madhe, nga e cila nuk po dalim dot. Mbreti dhe oborrtarët e tij, ju kanë plaçkitur tokat dhe pasurohen me punën tuaj. Por jo më! Unë jam zëri i drejtësisë, zëri

Even the previously most doubtful person was no longer in a dilemma about the princess's abilities. She demonstrated that she was a dignified fighter and a leading woman. This is the reason why, when she demanded to meet the men and women of her country, it wasn't that difficult to gather them all.

One morning, very early on, when the sun and her enemies hadn't woken up yet, Alima addressed her people with these words:

"I am thankful that you had the courage to join me here today. I remember when I was a child and the city was thriving, swarmed with joyful voices, the songs that were sung in every corner, the colorful dresses, and the smell of tasty cooking on every family's table. And today? The city lost its sparkle, and in the eyes of all people you can clearly see the disappointment. The king and his courtiers have stolen your lands and they are becoming rich from your hard work. But enough is enough! I am the voice of justice, the voice of your anger. Now it is time to rise up! Wake up!

i zemërimit tuaj. Tani është koha të ringrihemi. Zgjohuni! Është koha për të vënë drejtësi. A do të lejojmë më që vendi ynë të lëngoje nën kthetrat e tiranisë?!

Kurrë prijesja jonë! — u dëgjuan disa zëra të luhatur.

Gjithmonë gati për drejtësi! — foli me bindje një grua.

Do të luftojmë me po aq guxim sa ju dhe krah jush! — ia priti një tjetër.

Faleminderit që na hapët sytë! — tha fshatari që me zor mbante fëmijët me bukë, për shkak të taksave të papërballueshme. Ndërkohë, në sytë e të gjithëve lexohej guximi dhe trimëria. Ata sy dukej sikur thoshin: “Të gjithë, gra e burra janë gati të luftojnë krah jush, princeshë Alima.”

* * *

Këtu xhaxha Xheku e ndërpreu për pak përrallën dhe në këtë çast ndjeu se si fëmijët, sidomos vajzat e vogla, ishin kureshtarë të dinin nëse Alima ia doli në këtë luftë me shtypësit. Ai nuk e zgjati, por iu rikthye tregimit.

It is time to make justice. Are we going to allow our country to suffer misery and tyranny?!”

“Never, our majesty!” some voices unified.

“Always ready for justice!” said a woman.

“We will fight with the same bravery as you and by your side!” added another.

“Thank you for opening our eyes!” said the villager who could hardly feed his kids, because of the unbearable taxes. In the meantime, in everyone’s eyes you could see the courage and bravery. These eyes looked like they were saying, “We all, men and women, are ready to fight by your side, princess Alima.”

* * *

Uncle Jack interrupted his story for a moment, but he felt like the kids, especially the little girls, were way too curious to know whether princess Alima made it in this war with the oppressors.

“Alima put together an army with all the bravest girls, women, men and boys,” continued Uncle

Alima arriti të krijonte një ushtri me vajzat, gratë, djemtë e burrat e guximshëm. Ndoshta ata nuk ishin luftëtarë dhe luftëtare të stërvitura si të mbretit, por një forcë e pandalshme buronte nga zemërimi dhe pakënaqësia e tyre. Ky zemërim ishte më i mprehtë se thika më e stërvitur e ushtrisë së mbretit. Alima kaq gjë e dinte, ndaj dhe ditën e betejës, ajo u dha kështu zemër ushtarëve të saj besnikë: “Është koha për të vënë drejtësi, o luftëtare dhe luftëtarë trima. Te ju buron forca më e madhe, pastërtia e shpirtit dhe dashuria e pafund për vendin. Andaj, sot le të vendosim planin në zbatim, të largojmë shtypësit dhe ta lirojmë popullin nga prangat. Më ndiqni!” — dhe u lëshua teposhtë pllajës, ku ndërkohë ushtarët e mbretit kishin marrë revansh.

Beteja ishte e gjatë dhe e vështirë. Alima humbi shumë nga ushtarët dhe usharet dinjitoze, por në fund fitoi dhe bashkë me të, fitoi edhe drejtësia. Kjo ishte arritja e parë në jetën e saj që nuk mund ta ndante me familjen, sepse në këtë rast, familja ishte kundërshtarja e saj dhe që nga ky moment edhe

Jack. “It was true that they were not as trained and experienced as king’s warriors, but an unstoppable power sprang from their anger and disappointment. This anger was sharper than the most rained blade in the king’s army. Alima knew so much, which is why the day of the big battle, she heartened her loyal warrior men and women. “It is time for justice to be served, my dear brave warriors. It is in you that grows the strongest power, spirits’ purity, and the endless love for our homeland. That is why today, let’s make our plan happen, and cast away the oppressors, thus setting our people free from the chains. Follow me!” And she went down the hill, where the king’s warriors were already waiting.

The battle was long and hard. Alima lost many of her dignified warrior men and women, but at the end, she won, and alongside her, justice triumphed.

In the meantime, the news of the defeat reached the royal court. Alima’s family had realized they were to lose all of their privileges.

“We were wrong, your majesty!”

humbësja në betejë.

Ndërkohë, në oborrin mbretëror sapo kishte mbërritur lajmi për disfatën. Familja e Alimës e kuptoi se po i humbiste të gjitha privilegjet. Alima ishte dikur vajza e mbretit, princesha, por nga sot, mbreti do të ishte babai i heroinës.

Gabuam, hirësi. — tha mbretëresha e penduar. — Edhe pse nuk e besuam të voglën tonë, ajo sërish ia doli.

Ushtria ime ishte më e madhe, më e përgatitur, por ushtria e sime bije ishte më e fortë, më e drejtë. Alima u ngrit mbi paragjykimet tona, kurse ne nuk u ngritëm dot mbi besimet tona të vjetëruara. — u përtyp mbreti. Ai dukej sikur e dëgjonte qartazi këngën triumfuese, e cila e shoqëronte princeshën teksa rendte me galop nga fusha e betejës drejt kështjellës tashmë të çliruar nga shtypësit.

said the queen with regret. “Although we didn’t trust our little girl, she made it in the end.”

“My army was bigger and more trained than my daughter’s, but hers was stronger and more virtuous. Alima stood above our prejudices, while we couldn’t stand above our old-fashioned beliefs!” murmured the king.

Now free from her oppressors, Alima rode into the castle singing the song of triumph.

“

Alima u ngrit mbi paragjykimet tona, kurse ne nuk u ngritëm dot mbi besimet tona të vjetëruara

”

“

Alima stood above our prejudices, while we couldn’t stand above our old-fashioned beliefs

”

“

Para meje kisha mure shumë të larta, ngaqë isha vajzë, besimin e kërkujt s’pata

”

“

In front me, there was a big stone wall, I wasn’t trusted as a girl, to them I was a doll

”

“Dallgën e fuqishme mundi besimi im dhe populli është mbushur me gëzim. Para meje kisha mure shumë të larta, ngaqë isha vajzë, besimin e kërkujt s’pata. Nëse më nënvlerëson, nuk do të hesht, edhe nëse thikat bien mbi mua rrebesh. Dhe premtoj, çfarëdo të bëhet, nuk lejoj që shpirti të dorëzohet! Mjafton të luftosh e të mos hysh në dëshpërim, se edhe qiellin e arrin me vetëbesim.”

“My trust defeated the waves of bitterness, and the people now are full of happiness. In front me, there was a big stone wall, I wasn’t trusted as a girl, to them I was a doll. But if you underestimate me, I won’t hush and cry, even though arrows fall over me from the sky. And I promise to whoever tries to stop me, that I will persist and continue to fight in eternity! If you keep yourself from falling in despair, your self-esteem will raise you up in the air.”

Alima pa e kuptuar kishte hyrë në oborrin e kështjellës. Dyert ishin hapur për popullin tashmë të çliruar nga vargonjtë.

E di se jo të gjithë patët besim se mund t'ia dilja. Vajzat e gratë mund të arrijnë çdo gjë. Mos ua shkelni ëndrrat! Ne jemi sa të bukura e të mençura, aq edhe të fuqishme, prandaj kini besim! A jeni gati për një fillim të ri? — tha dhe shikimi i saj u ndesh me sytë e gjelbër të një vogëlusheje në turmë. U ndje e lumtur për të. Kur Alima ishte në atë moshë, askush nuk fliste dhe as mendonte kështu. Kjo vajzë do të rritej e liiiiirë.

Xhaxha Xheku e zgjati pakëz gërmën "i", çka shërbeu për t'i vënë pikë rrëfimit të tij, që i kishte lënë fëmijët me gojën hapur. Aq real iu ishte dukur atyre ky rrëfim, saqë kur ra heshtja për pak sekonda, dikush nga fundi bërtiti:

Rroftë mbretëreshë Alima! — Fëmijët shpërthyen në të qeshura.

Ah, po, se nuk e thamë. Ajo princesha që nuk ia mbushte sytë askujt, u bë në fund mbretëreshë dhe drejtoi popullin e saj.

Alima had entered the courtyard of the castle.

"I know that not all of you trusted me that I would make it. Girls and women can achieve everything. Don't destroy their dreams! We are beautiful and smart, as much as we are powerful, so have faith in us! Are you ready for a new beginning?" she said, and her eyes met with those of a little girl in the crowd. She felt happy and relieved. When Alima was her age, no one talked or even thought this way. This girl would grow up free.

Uncle Jack prolonged the "e" at the end of the word "free", and this served to put a period in his sentence and in the whole story, a story that had left the children with their jaws on the floor. This story sounded so real and impressed them so much that they remained silent for a few seconds after Uncle Jack was done. Then, a child from the last back shouted:

"Long live queen Alima!" the kids burst into laughter.

"Yes, we forgot to say that the princess everyone doubted at the beginning became a queen and led

Xhaxha Xheku buzëqeshi. Nuk e kishte ditur se ishte një rrëfimtari kaq i mirë, por u ndje i lumtur që këtë përrallë për një vajzë guximtare, e kishte treguar kaq me vërtetësi një gjysh me mustaqe dhe zërin e egër; ama vetëm zërin kishte të egër xhaxha Xheku, pastaj çdo gjë tjetër, përfshirë zemrën, e kishte të butë.

Uaaaaau, xhaxha Xheku! Alima e realizoi ëndrrën e saj, edhe pse askush nuk pati besim tek ajo? — pyeti Lajla, e paduruar. Pikërisht ajo picirrukja, e cila u bë shkas që xhaxha Xheku ta rrëfente këtë histori.

Po, bija ime. Alima ia doli të bashkonte gratë dhe burrat e vendit të saj. Siç ti mund t'ia dalësh të realizosh ëndrrat e tua. Mund të bëhesh astronaute, fizikane, inxhinieri, çfarë të duash!

Unë? Po si? — pyeti Lajla, e cila e dinte që gjithsesi Alima ishte një personazh i sajuar.

Forca e Alimës fshihet në zemrën e të gjithëve ne, Lajla. — e siguroi xhaxha Xheku. — Alima donte që historia e saj të ishte shembull për vajzat dhe djemtë e vegjël si ti. Ajo e shkroi vet historinë e saj. Ashtu siç ti mund të shkruash

her people for many years." Uncle Jack smiled. He didn't know that he was such a good storyteller, but he felt happy that his story about a courageous girl was told by a grandpa with a wild voice.

"Wooooow, Uncle Jack! Alima made her dream come true, although no one had faith in her?" asked Laila, impatiently. The little girl who was the reason that Uncle Jack told this story in the first place.

"Yes, my daughter. Alima brought together the women and men of her country. The same way, you can make your own dreams come true and become an astronaut, physicist, and engineer, whatever you want!"

"Me? But how?" asked once again the little Laila, who knew that at the end, Alima was still a fictional character.

"Alima's strength lies in the hearts of all of us, Laila!" assured her Uncle Jack. "Alima wanted her story to be an example and inspiration for little girls and boys like you. She wrote this story herself, just as you can write your own story."

PAMELA HAXHIJA

Tringa e Malcis’ — Tringa

ILUSTRIMET NGA/ILLUSTRATIONS BY
NEFELI ZAKLIN ANASTASOPULU, KRISTI MUZINA

Ky tregim është i përshtatshëm për moshat mbi 12 vjeç
This story is suitable for ages 12+

Tringa u zgjua atë mëngjes më herët se zakonisht, sepse e dinte se jeta tanimë kishte marrë tjetër rrjedhë. Nuk kishte kaluar shumë kohë që kurse prindërit ishin larguar nga jeta dhe të gjitha përgjegjësitë kishin rënë mbi supet fisnike të kësaj bukurosheje malësore. Në fshat flitej për një armik dhe pa dyshim ndihej era e turbullt e një lufte të frikshme.

Tringa jetonte rrëzë malit, afër luginave me ujë të freskët e të pastër si fytyra e bardhë e vajzës, pranë kodrave gjelbëroshe, aty ku qengjat e vegjël laroshë lodronin, ndërsa sokolesha i shikonte plot admirim, duke u kthyer pas në fëmijërinë e saj. Fëmijëria. Sa i mungonte! I kujtoheshin prindërit zemërbardhë, vëllai i saj, Curri, i cili tani kishte zënë shtratin nga plagët e luftës dhe dergjej i raskapitur pranë vatrës së zjarrit, duke lënguar nga dhembjet.

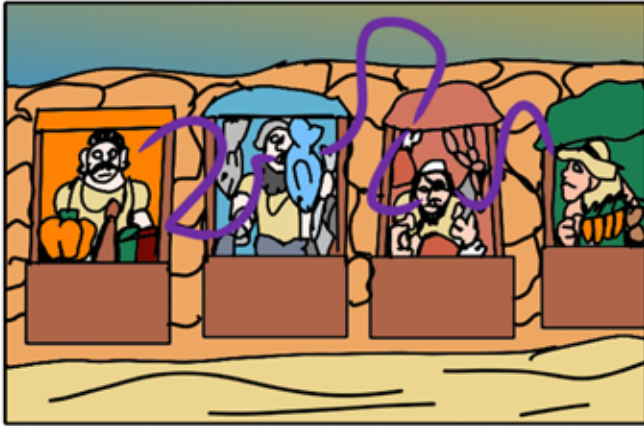
Atë mëngjes, Tringa i përzuri këto mendime dhe pasi mbushi ujë në burim, u nis me nxitim drejt banesës së ngrohtë për t'i lagur buzët e nxehta të vëllait, të cilat dukeshin se kishin marrë flakë nga etja. Ai mëngjes ishte ndryshe. Premtonte vuajtje, dështime, hidhërimi dhe shumë e shumë kobe.

Tringa woke up earlier than usual that morning because she knew that her life was going differently. Not long had passed after her parents were gone, and all the responsibilities had fallen on this beautiful and noble mountaineer. In their village, there was talk of an enemy, and the chance of battle was imminent.

Tringa lived at the foot of the mountain, surrounded by valleys with fresh and crystal clear water, green hills, and her childhood memories. How much she missed those times! She remembered her parents, her brother, Curri, who was crippled because of the wounds of war and lay by the fire languishing in pain.

That morning, Tringa cast away these thoughts and filled a pitcher with spring water. But that morning was different. It promised suffering, failures, sorrows, and many, many disasters. The enemy had entered the heart of the village. The brave women and men

Armiku kishte hyrë në zemër të fshatit. Trimat e trimëreshat kishin dalë për të mbrojtur trojet, fëmijët, nënat dhe motrat e tyre. E ndërsa vasha, e shpejtë si një sorkadhe, vraponte nëpër shkurret e ashpra, gjembat e mprehtë dhe gurët e thepisur për të shkuar një orë e më parë te trimi, armiku qëndronte përballë derës së drunjtë me pushkën drejtuar ballit si hënë të malësorit, nga ku mjaftonte veç një plumb për ta bërë atë njësh me tokën.

A thua se ndonjë zog i kishte dhënë lajmin e hidhur! Zemra iu nda më dysh. Hyri vullshëm në oborr dhe pa të vëllanë, Currin, të plandosur në tokë. Ai nuk merrte më frymë, kurse ajo merrte frymë me shpejtësi. Lotët i rrodhën çurg mbi faqet e kuqe prush dhe me duart e ftohta akull, ledhatoi si për herë të fundit trupin e pajetë të të vëllait. Tanimë, si kurrë më parë, Tringë syqershia kishte mbetur e vetme mes tmerrit të luftës së përgjakshme dhe e dyzuar përpiqej të gjente fillin mes atij kaosi. Edhe sa mund të zgjaste kjo gjendje për të marrë një vendim të drejtë?!

were out to protect their lands, children, mothers, fathers, sisters and brothers. Tringa ran through the stones, thorns and bushes to reach her brother as soon as possible. But the enemy was already at her door, gun in hand and her brother in front of him. One bullet alone would be enough to put the mountaineer down.

It was like a bird whispered the sad news in her ear! Her heart was broken in two. She rushed into the yard and saw her brother Curri lying on the ground. He couldn't breathe anymore while she was breathing fast. Tears fell down her red cheeks, and her hands touched the cold, lifeless body of her brother. Now, more than before, Tringa remained all by herself in the middle of the bloody horrific war, unable to find a way out of this chaos.

Full of anger, she grabbed a gun and went out into the street,

Mjaftuan vetëm disa minuta për ta kthyer Tringën në realitetin e hidhur. E mbushur me zemërim, ajo u turr drejt pushkës së mallkuar, e mori në duar dhe doli në rrugicat e kalldrëmta, të cilat ishin veshur me petkun e kuqërremtë, të qëndisur nga burrat dhe gratë fisnike.

Trimëresha mori zemër e si një luftëtare e vërtetë mbështeti pushkën mbi gjoks, mori shenjë dhe qëlloi fort drejt armikut; pastaj iu bashkua turmës.

Kur Tringa hapi sytë kishte ardhur pranvera. Rrezet e diellit s'e kishin harruar përkëdheljen e tyre lozonjare se kush do të trokiste e para në syrin si yll të dallëndyshes, ndërsa lulet shumëgjyreshe kishin ngritur kryet dhe shijonin të gëzuara momentin. Dallëndyshja nxori kokën jashtë folesë dhe u ngrit hijshëm në fluturim. Ishte e lirë, si prej fillimit...

“

Dallëndyshja nxori kokën jashtë folesë dhe u ngrit hijshëm në fluturim. Ishte e lirë, si prej fillimit...

”

which was full of noble women and men.

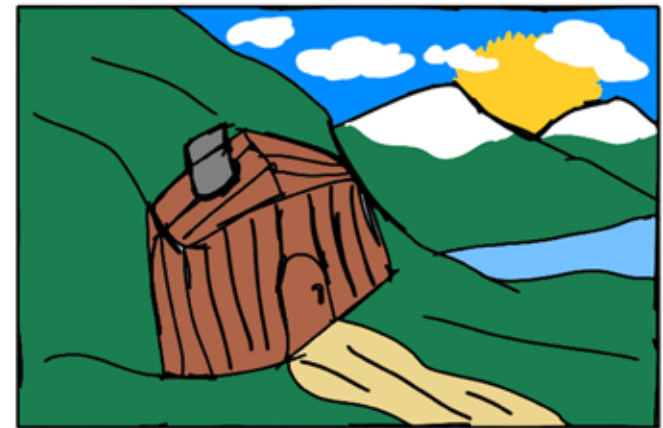
The brave girl took a deep breath and, like a real warrior, pointed the gun at the enemy and shot; then she joined the crowd.

When Tringa opened her eyes, it was spring. The sun's rays hadn't forgotten their playful caresses, and the colorful flowers had raised their heads and were enjoying the beautiful moment. The swallow pulled its head out of the nest and rose gracefully in flight. She was free.

“

The swallow pulled its head out of the nest and rose gracefully in flight. She was free

”

KLEA DAHARI

Prayla

Prayla

ILUSTRIMET NGA/ILLUSTRATIONS BY
EMA MUKAJ, EMA MUZINA

Ky tregim është i përshtatshëm për moshat mbi 15 vjeç
This story is suitable for ages 15+

Në fillim të universitetit, duke vrapuar kundër rrymës për të jetuar lirinë e munguar, mësoi t'i jepte makinës, gjeti një punë, krijoi bibliotekën e saj dhe nuk rreshte së lexuari. Studionte shumë, arrinte t'i përmbushte qëllimet që i vinte vetes, sepse kishte ëndrra për të ardhmen. Ishte e pandalshme...

6 vjet më vonë

Sipërmarrëse e njëres prej markave më luksoze të parfumeve në Ballkan, Prayla, gjatë një konference njihet me djalin rebel, Alperin dhe i dhuron atij aromën e preferuar të koleksionit të saj të ri për meshkuj.

Pas disa javësh, djali rikthehet dhe

She had just started university, was going against the flow to live the missed freedom, learned how to drive a car, found a job, created her big library, and wouldn't stop reading books. She was always studying, always able to achieve the goals she set for herself because she had so many dreams for the future. She was unstoppable...

6 years later

Entrepreneur of one of the most luxurious brands of scents and perfumes in the Balkans, Prayla met Alper at a conference.

kërkon punë në kompani. Shtatlartë, i pashëm dhe i vendosur; mirëpo, përtej gjithçkaje, Prayla u dashurua me sinqeritetin dhe pafajësinë e tij.

Ajo e ndihmonte të mirëmbante shtëpinë, ai i gatonte, sepse i jepej për këtë punë. Çdo javë shkëmbenin libra motivues dhe mandej i diskutonin.

– Sfidoje veten deri në atë pikë sa nuk mban më! Dështo, derisa ta bësh baltë; zhgënjehu, çfarë pret?! Vetëm kështu mund të mësosh prej gabimeve. Askush nuk do të ta thotë këtë. Askush nuk të këshillon të gabosh, edhe pse e pandërgjegjshmjia jote është lodhur duke e bërë këtë, por dije se është e vetmja mënyrë për të ecur përpara!

– E admiroj energjinë tënde, Prayla! – tha me zë të dridhur Alperi, duke iu hedhur në qafë. Përqafimet mes Praylës dhe Alperit për të festuar sukseset e arrira së bashku, u finalizuan me premtimin: “Deri në pafundësi, kur historia jonë të bëhet frymëzim për të tjerët.”

18 vjet më parë

Në një qytezë të heshtur e të fjetur, jetonte një familje e zakonshme, si gjithë të tjerat. Përtej gardhit të një shtëpize, qëndronte Prayla, vogëlushja

She gave him a gift, her favorite scent from her latest collection of men's fragrances.

A few weeks later, the boy came back and applied for a job in her company. Tall, handsome and determined; but, beyond everything, Prayla fell in love with his sincerity and innocence.

She helped him keep his house clean and tidy, while he cooked for her because that is what he was best at. Every week they exchanged motivational books and after reading they discussed them.

“Challenge yourself to the point that you can no longer stand it! Fail big time; allow yourself to get disappointed, what are you waiting for?! Only this way you can learn from your mistakes. Nobody is going to tell you this. Nobody will advise you to make mistakes, even though the sub-conscience is sick and tired of doing this all the time, but know that failing and making mistakes is the only way to go forward!”

“I admire your energy,

flokartë. Buzëqeshte. E dinte se mund të bënte gjëra të mëdha, por ishte e pafuqishme përtej pragut të shtëpisë.

E vetme kalonte perëndimet. E mbyllur në një flluskë, sa të sigurt, aq edhe mbyhtëse. Lumturia për Praylën ishin arritjet në shkollë, ajo donte ta bënte familjen krenare. Babai kishte një vajzë të pambrojtur, vëllai një motër që ulte kokën përpara padrejtësive. Praylës i ishte mohuar liria.

Ajo ia kushtoi gjithë energjinë e adoleshencës kujdesit që gotat e dyshemeja të ishin gjithmonë të pastra, rrobat e nderura të mbanin erë të mirë, dhjetat të mos mungonin në regjistrin e shkollës dhe t'i qëndronte gatitu babait kur kthehej nga puna. Kritikat nuk ia kursenin:

“Mos gabo!”

“Mos të të shoh të vonohesh qoftë edhe një minutë pas mësimit!”

“Mos bëj si dhi!”

“S’ke për të shkuar në ekskursion, asgjekundi, shkollë-shtëpi!”

“Mos guxo të vendosësh grim në shkollë!”

“S’je e aftë për asgjë!”

“Mos ia ul kokën babait e nënës, se të kanë vajzë të vetme!”

Prayla!” Alper said, hugging her. The hugs between Prayla and Alper to celebrate their achievements together were finalized with the promise, “To the infinity when our story will become an inspiration for other people.”

18 years before

In a small and sleepy town lived an ordinary family, just like any other. Behind the fences of the house, Prayla, the golden-haired girl. She knew that she was able to achieve great things, but was powerless beyond those fences.

She spent her sunsets all by herself. Happiness for Prayla meant her achievements at school, she wanted to make her family proud.

She dedicated her energy of adolescence to taking care so that the glasses and the floor were always shiny clean, the clothes hanging dry and smelling good, the good marks never missing in school and always being in her

“Mos u shoqëro me djem!”

“As mos të të shkojë në mendje të kesh telefon që tani! Pupu!”

“Mos shkallo dhe ti si shoqet e tua!”

“E shikon atë? Vajzë e mbarë, mashalla, kujdeset për gjithçka. Ti je një hiç!”

“Nuk ke tru për asgjë!”

“Mos u vish kështu!”

“Mos të të dëgjoj më të qeshësh më zë të lartë!”

“Mëso të bësh punë shtëpie, se do të të shajë vjehrra kur të shkosh te burri!”

“Dhe shiko, gjej një burrë me lekë e të martohesh, se do të vdesësh për bukë!”

“E vobektë!”

“Ti do të më ngelesh në derë!”

Ndërkohë, vëllai i saj, Kroni, shijonte qejfet e jetës dhe nuk kishte asnjë përgjegjësi në shtëpi; por as ai nuk iu shpëtonte stereotipeve gjinore:

“Mos qaj! Djemtë nuk qajnë!”

“Të kam djalin e pleqërisë, të gjitha për ty i kam.”

“Bëj kujdes, shiko me kë shoqërohet jot motër!”

“E po, djemtë djem janë!”

father’s service when he got back from work. She was never spared criticism:

“Don’t make mistakes!”

“Never be late more than one minute after school!”

“Don’t act crazy!”

“You are not going on that school trip, you’ll only go to school and back home!”

“Don’t dare to put make-up on when in school!”

“You are good at nothing!”

“Don’t hurt your mother and father’s honor, you are their only girl!”

“Don’t hang out with boys!”

“Don’t you dare ask for a smartphone at this age!”

“Don’t go insane, just like your girlfriends!”

“You see her? She is a good girl, she takes care of everything. You are nothing!”

“You have no brains at all!”

“Don’t dress like this!”

“I don’t want to hear you laughing out loud!”

“Learn how to do housework, your mother-in-law will be

Kroni. Eh! Nuk arriti kurrë të arsimohej, jetonte në kurriz të prindërve dhe bënte një jetë të vakët, pa kurrfarë motivi. Nuk gëzonte respekt për askënd dhe askush nuk ushqente respekt për të.

24 vjet më vonë

“Prayla.

Mjafton të përshpëris këtë emër dhe shpirti më dridhet nga lumturia. Ajo është e bukur, është vet fotografia e jetës sime, imazhi i

disappointed when you go to your husband’s!”

“And, listen, find a wealthy man to marry, otherwise, you will die from hunger!”

“Silly!”

“No one will ever want to marry you!”

In the meantime, her brother, Kron, was enjoying life’s pleasures, with no responsibility at home; but he too wasn’t free

saj struktur nën qepallat e syve të mi. Në çdo frymëmarrje, ajo është aty. Gjithnjë e kapur fort pas asaj figurës moskokëçarëse, duke ecur me thjeshtësi dhe në çdo hap duke lënë pak nga shkëlqimi i saj. Herë rrëzëllitëse, herë fëmijërore, herë e fuqishme... Ajo është arti, detaji, forma më e përsosur e një zemre të gdhendur me një buzëqeshje.

Mezi pres ta takoj sërish! Më mungon aq shumë! Nuk duroj dot derisa t’ia shoh sytë më të bukur se yjet. T’i puth butësisht dorën. T’i dëgjoj zërin buçitës dhe të dashurohem gjithmonë e më shumë pas thjeshtësisë së saj. Pas gjithë atij entuziazmi që e mban përherë me vete. Pas energjisë pozitive që e bën të duket aq tërheqëse, aq e lirë dhe aq e bukur.

Në çdo pulitje të syrit më shfaqet ajo. Ajo që ma shton jetën e më bën të ndihem djali më me fat në univers. Sytë e kristaltë, buzëqeshja e ëmbël dhe momentet kur vendos kokën te kraharori im, ashtu e shtrirë si e dehur nga rrahjet e zemrës sime, që i çukisin lehtë tëmthat e kokës... e ajo merr frymë thellë. Më shtrëngon dorën fort. Më shikon si e magjepsur. Më hidhet në qafë dhe më përqafton.

from gender stereotypes:

“Don’t cry! Boys don’t cry!”

“You are our only son, all I have belongs to you.”

“Be careful, look carefully who your sister is hanging out with!”

“Well, boys will be boys!”

Kron never managed to get educated, he lived with his parent’s money and his life was boring, and had no motive. He didn’t respect anyone and no one respected him.

24 years later

“Prayla.

Just using your name is enough to make my heart tremble from happiness. You are beautiful, you are my life. You are there in every breath I take. Always acting like a rebel, walking with simplicity, and in every step leaving behind some of your glow. You are art, the detail, the most perfect shape of

E ndiej zemrën që i rreh fort. E di se ndihet e sigurt pranë meje. Aty, në kraharorin tim. E ndiej madje që frymon ngadalë, mbyll sytë dhe për një kohë të gjatë, rrëmben gjithçka nga ai përqaftim. Mbështet kokën mbi supin tim. Mjaftohem ta kem aty pranë. Mjaftohem që do aq shumë të më shtrëngojë pas vetes. Të mos largohem për asnjë çast. Ndërkohë që më përshpërit pranë veshit se do të donte të rrinte aty me vite të tëra, të thinjej ngjitur pas meje. Jam gjithçka për të dhe ajo është gjithçka për mua. Më tërheq në ëndrrat e saj çdo natë, në një shteg sekret lumturie. Në kraharorin tim, me ninullën e rrahjeve të zemrës, e kaplon gjumi. 'E dua këtë vajzë!' Ja çfarë them përherë me vete. E ëmbla ime Prayla!"

Alayah filloi të qante nga emocionet prej leximit të letrës që babai, Alperi, ia kishte kushtuar nënës së saj.

— Kaq shumë dashuri e adhurim në disa shkronja sipër një letre të bardhë.

Pse vallë njerëzit i kanë harruar këto?!

— mendoj me zë të lartë 14-vjeçarja.

— Sepse në shoqëri djemtë po keqedukohen dhe për ta është turp t'i

a heart engraved with a smile.

I cannot wait to meet you again! I miss you so much! Can't wait to see your eyes again, more beautiful than the stars, to kiss your hands softly and to fall in love, over and over again. With your positive energy that makes you look so attractive, free and beautiful.

In every blink of the eye, I see the image of you, you make my life complete. You make me feel like the luckiest guy in the universe. Your crystal eyes, your sweet smile, and the moments when you put your head on my chest.

I feel your heart. I think how safe it feels with me by your side - lying there, on my chest. Just having you there is enough for me. I don't want to leave for a second. There, on my chest, with my heart beating as a lullaby, you fall asleep. 'I love this girl!' This is what I say to myself every time.

My sweet Prayla!"

Alayah was crying from

shprehin ndjenjat vajzës së zemrës. Nëse nuk e ke pranë dikë, jepja veten me një copë letër, — u dëgjua zëri i Alperit nga jashtë derës. Kishte qenë aty kur Alayah ishte duke lexuar dhe me buzën në gaz shkoi dhe e puti në ballë të bijën.

— Babi, sa e vështirë ishte për ty të nisje ta shkruaje këtë?

— Zemër, nuk është nevoja të jesh poet që të shkruash për dikë që do. Edhe unë e kam pasur kompleks t'i shprehja ndjenjat, sepse ashtu jam rritur, por nëna jote ma ndryshoi tërësisht mënyrën se si i shikoja gjërat. Prandaj jam këtu sot, prandaj je ti këtu duke buzëqeshur dhe jo duke ulur kokën përpara meje.

— Çfarë do të thuash me këtë?!

— Shumë vajza tremben nga imazhi i babait të tyre, me idenë se përtej respektit duhet të kenë edhe frikë prej tij. Ky nuk është rasti ynë. Unë jam këtu për ty sa herë të të thyhet zemra. Sa herë të trembesh nga e ardhmja. Sa herë të gabosh në vendimet e tua. Edhe mami po ashtu. Mbështetu te ne dhe shkëlqe! Mos e vrit mendjen për gjëra të vogla.

— "Dy metoda shumë të rëndësishme për t'iu përgjigjur jetës

emotion after reading the letter that her father, Alper, had dedicated to her mother.

"So much love and admiration in some letters on a white paper. Why on earth have people stopped writing love letters?!" the 14-years old girl thought out loud.

"Because boys aren't being appropriately educated in our society and for them, it is a shame to express their feelings to the girls they love. But if someone you love is not near you, you can give yourself away to them with a piece of paper!" Alper's voice came from outside of the door. He was there when Alayah was reading the letter and smiling; he headed toward her kissing his daughter on the forehead.

"Daddy, how difficult was it for you to write these lines?"

"There is no need to be a poet to write a letter to someone you love. Even though I have been told not to express my feelings because that is the way I was raised, your mother changed my mentality. That is why today I stand in front of you, and you

më me hijeshi”, ka thënë Riçard Karlson. — citoi Alayah plot vetëbesim.

— Je një kopje e nënës tënde, — pëshpëriti Alperi, duke ia shpupurishur flokët.

— Të gjithë miqtë e mi kanë ikonë njerëz të cilët as nuk e dinë nëse ata ekzistojnë dhe qeshin kur them se për mua idhuj janë nëna, babai dhe frymëzim historia juaj e dashurisë. Të dua, babi!

— Unë më shumë, — belbëzoi Alperi, të cilit i dridhej trupi nga emocioni. Ndërsa Alayah ishte e lumtur që në jetë kishte një shembull për të ndjekur.

— Nuk ta kam bërë kurrë këtë pyetje babi. A ke menduar ndonjëherë si do

stand in front of me smiling, not bowing your head down.”

“What do you mean by this?”

“Many girls are frightened of their fathers with the idea that besides respecting them, they should also be scared of them. But this is not our case. I am here for you every time you may experience heartbreak. Every time you may feel scared of the future. Every time you make mistakes with your decisions. Your mother as well. Never stress over petty things.”

“I have never asked you, daddy. Have you ever thought of how you’d feel if I was a boy?”

të ndiheshe nëse unë do të isha djalë?

— Çdo ditë do të të jepja vetëm një këshillë: “Aty ku fillon të dehesh nga vëmendja dhe egoja e sëmurë burrërore, ruaje modestinë duke e parë veten në sytë e tjetrit.” Tingëllon pak e vështirë në veshin tënd, mirëpo secili nga ne është përgjegjës për të dhënë një shembull në këtë shoqëri, ku nderi dhe morali çmohen më shumë se vetë jeta. Prandaj koncepti i barazisë gjinore është një çështje delikate dhe çdo prind i ri duhet të ketë qasjen e duhur.

— Dhe cila është kjo qasje? — pyeti Alayah gjithë kureshtje.

— Qasja është ta rritësh vajzën apo djalin njësoj me dashuri, që nesër të bëhen burri dhe gruaja e përgjegjshme, me mundësi dhe rezultate të barabarta. Po arrite ta kuptosh këtë, je prindi më i lumtur e largpamës.

Alayah e pa me adhurim. U ndje e bekuar. Mësonte gjithmonë shumë prej të atit, por ky moment në veçanti, do t’i ngelte përherë një mësim i vyer.

“I would tell you the same thing every day, not to succumb to toxic masculinity and to always look at yourself through others eyes. It is the responsibility of each of us to set an example and put life before honor and so-called morals. Gender equality is something every parent must approach in the right way.”

“And what is this approach?” asked Alayah, curious.

“The approach and the philosophy is to raise your daughter or son with the same love so that tomorrow they become responsible women and men with equal opportunities and results. If one can realise this, then they will be the most successful parent.”

Alayah saw her dad with admiration. She felt blessed. She always learned a lot from her father, but this moment, in particular, would always remain a precious lesson for her.

“

Koncepti i barazisë gjinore është një çështje delikate dhe çdo prind i ri duhet të ketë qasjen e duhur

”

“

Gender equality is something every parent must approach in the right way

”

ERSONA DURO

Nga e para

A new beginning

ILUSTRIMET NGA/ILLUSTRATIONS BY TAJAR NELAJ

Ky tregim është i përshtatshëm për moshat mbi 15 vjeç
This story is suitable for ages 15+

Sytë e tij nuk qeshën kur panë fytyrën e vogël të babes. Çehrja e tij, në dukje e zbehtë, i ngjante asaj të dikujt që sapo ka marrë një lajm të hidhur. U zhgënjye. Fryma iu ndal, zëri iu mek. Ky ishte efekti që shkaktuan fjalët e mjekes: “Urime! Jeni bërë prindër të një vogëlusheje. Gjithçka shkoi mirë dhe ajo gëzon shëndet të plotë.” A thua se atij i bëhej vonë për shëndetin e vajzës së porsalindur! Priste një djalë në vend të saj. Që ditën që e shoqja i pati thënë se ishte shtatzënë, e pa veten baba të një djali. Me kalimin e minutave, bindej përherë e më shumë: nuk e donte atë vajzë.

Një kat më lart, e ëma e vogëlushes vuri re se e bija qe zbardhur dhe mendoi se kishte ftohtë. Sytë e vegjël hapeshin e mbylleshin aq shpejt sa tiktaket e orës varur në murin e hirtë të dhomës. Nëna e mori pranë vajzën që rënkonte. Të qarat e foshnjës po ktheheshin në ngashërime që preknin edhe zemrat e pacienteve në dhomat ngjitur. Te dera nuk po dukej askush. Heshtje. Gruaja mendonte se në krahët e ngrohtë të të atit, foshnja do të mund të qetësohej. Ndërkohë, ai, babai,

His eyes didn't smile when he saw the baby's face. He was pale, with the look of someone that just got terrible news. He was disappointed. His breath stopped; his voice faded away. This was the impact that the doctor's words had on him: “Congratulations! You are the father of a baby girl, everything went fine, and she is healthy.” Like he cared for the health of the newborn baby girl! He was expecting a baby boy in her place. Since the first day that her wife told him that she was pregnant, he imagined himself the father of a son. With the passing of the minutes, he was more and more certain: he didn't want that little girl!

Upstairs, the baby girl's mother noticed that she was turning pale and shivering with cold. Her eyes were opening and shutting so fast, mimicking the tick-tocks of the clock hanging on the grey wall of the room. The mother took the crying baby close to her. The crying of the baby girl was turning into sobbing, touching the hearts of the other patients in the nearby rooms. No one came to the door. Silence. The woman thought that in the warm arms of her father, the baby girl

endej në një nga korridoret e spitalit si një fëmijë që kishte humbur prindërit në një treg të madh. Sodiste kangjellat e dritareve dhe përfytyronte vetullën e tij në fytyrën e të birit, ashpërsinë që do të kishin duart e tij dhe sa lirshëm do të fliste me të për çështje burrash. Hapi sytë për një moment dhe pa që një infermiere shtatimët po i afrohej.

– Zotëri, – tha ajo disi në siklet, – foshnja po qan.

Prej minutash pati harruar se disa shkallë më lart ndodhej gruaja me vajzën. Mori rrugën për tek to. Vetullat e infermieres u ngrysën në shenjë habie prej këtij reagimi. Një reagim më i ftohtë nga ç'mund të pritej. Pastaj ajo gjeti shpjegimin, që ky baba është nga ata që mendojnë se burrat nuk duhet t'i shprehin ndjenjat e tyre. Burrat nuk qajnë. Ata janë të fortë. Sa keq!

Kur ai mbërriti në dhomën numër 18, e gjeti të bijën duke dremitur. E shoqja, e cila dukej sikur po tretej nga padurimi për ta parë, i tha:

– Afrohu dhe takoje engjëllin tënd! Përqafoje vogëlushen tonë! Është kopja jote.

Më në fund, vogëlushja e gjeti

would calm down. In the meantime, the father wandered in one of the hospital's corridors like a child who had lost his parents in a big bazaar. The man was staring at the bars on the windows and was imagining his eyes copied in his son's face, the roughness of his son's hands and how comfortably they'd talk with each other about man stuff. The man opened his eyes in a moment and saw that a nurse was approaching him.

“Sir,” she said, in discomfort, “the baby girl is crying.”

He had forgotten for a few minutes that upstairs was his wife and their newborn child. He headed to their room. The nurse was surprised by his cold reaction, but then she thought perhaps he is one of those men that think they shouldn't express feelings. Men don't cry. They are strong.

When the man arrived in room number 18, his baby girl was sleeping already. His wife that was longing to see him said:

“Come closer and meet your angel! Hug our little one! She is just like you.”

Finally, the baby girl found herself in her father's arms. She

veten në krahët e të atit. Ishte vërtet shëmbëlltyra e tij. Sytë e zinj, lëkura e zbehtë, flokët ngjyrëkafe. Ai bëri sikur nuk i ra në sy kjo ngjashmëri dhe ia ktheu vajzën me nervozizëm të shoqes.

— Si do ta quajmë? — e pyeti ajo me zërin që i dridhej, teksa gjëja që i druhej më së shumti po shpalosej pak e nga pak para saj, si në një tragjedi. — Si thua sikur ta quajmë Sihana?

Burri vazhdonte të mos përgjigjej. Lehonës iu kujtuan fjalët e vjehrrës kur ndjeu dhimbjet e para, ia pati bërë të qartë: “Nëse është vajzë, mos më shkëlmi në shtëpi!”

— Nuk e dua, — tha befas burri, — nuk është vajza ime.

Frymëmarrja e rënduar e nënës nuk po dëgjohej më. Kishte humbur ndjenjat.

16 vjet më vonë

Atë pasdite dimri në prag stuhie, rrugëve të Tiranës ende një vajzë e lënduar, që nuk po e mbante dot ekuilibrin teksa ecte kokulur. Njerëzit ndalonin dhe e pyesnin në ishte mirë, por njerëzit ishin gjëja

was just like him. Black eyes, pale skin, brown hair. He acted like he didn't notice the resemblance and nervously gave the baby back to his wife.

“What should we call her?” she asked, her voice trembling, while the thing she feared most was unfolding in front of her. “What do you think of calling her Sihana?”

The man stuck to his silence. The mother was reminded of the words her mother-in-law told her when she first felt her waters breaking: “If the baby is a girl, don't dare come back home!” She made it clear to her!

“I don't want her,” the man said suddenly. “She is not my child.”

The heavy breathing of the mother stopped. She lost consciousness.

16 years later

That winter's afternoon, with a storm approaching, a girl was wandering with her head down in the streets of Tirana, struggling not to lose balance and fall. Sihana had just learnt the truth about her life. The day she was born, her father disowned her, her mother, and her sister from home. The reason?

e fundit që i interesonte. Sihana sapo kishte mësuar të vërtetën e jetës së saj. Ditën e lindjes, i ati e kishte përzënë me dhunë nënën lehonë nga shtëpia, së bashku me të edhe foshnjën dhe vajzën tjetër më të madhe. Arsyeja? Thjesht sepse Sihana kishte lindur. Ose më saktë, përse nuk kishte lindur djalë.

Iu shfaqën përpara syve të gjitha herët që e ëma dëneste pse vajzat e vogla binin në gjumë pa ngrënë. Iu kujtua si njëherë, pasi mori vesh nga shoqet dhe shokët e Sihanës se klasa kishte ekskursion, mamaja punoi me orar të zgjatur një javë të tërë për t'i paguar biletën e autobusit dhe shpenzimet e udhëtimit.

I kujtohej sa herë lëndohej e ëma kur Learta, e motra, e pyeste se kur do ta takonin babanë dhe në këto raste, mamaja e maskonte veten me atë buzëqeshjen e shtirë, sikur çdo gjë do të bëhej mirë; por kjo nuk do të ndodhte kurrë. E ëma ishte dhunuar nga babai kur solli në jetë një vajzë, ishte dhunuar barbarisht ditën kur Sihana kishte lindur. Babai që vajzat ëndërronin ta takonin, iu kishte shkatërruar jetën, atë jetë që vet ua kishte dhënë.

— Është i gjithi faji im. —

Simply because Sihana was born. Or rather, because she wasn't born a boy.

All those times, their mother cried because her little daughters went to bed without eating anything passed before her eyes like sequences of a sad movie. She recalled that May day when, after she heard that Sihana's classmates would go on a trip, her mother had worked overtime, for long hours, the entire week, so that she could afford to pay Sihana's bus ticket and expenses.

She recalled when her mother felt sad because her sister, Learta, asked her when they would meet their dad, while the mother dressed with a fake smile acted as if everything would be ok; but it never got better. Their mother was abused by the man who gave life to Sihana and her sister and she was cruelly abused when Sihana was born. The father that the girls dreamt of meeting one day, had destroyed their life. The life he gave them.

"It is all my fault!" sobbed Sihana, who instinctively had arrived at the school, where one of the dearest persons in her life was, a person who would always have her

dëneste Sihana, të cilën këmbët e kishin çuar instinktivisht në shkollë, aty ku ishte një nga njerëzit më të dashur për të dhe që i gjendej gjithnjë në krah, mësuesja e saj kujdestare për shumë vite. Pa e kuptuar, vajza e gjeti veten duke qarë përpara saj. Mësuesja, me të marrë vesh gjendjen e rënduar të saj, e përqafoi fort vajzën që dridhej si purtekë dhe i tha:

— Bija ime e bukur, bija ime e zgjuar. Ti... ti... nuk ke kurrfarë faji. Dhuna është e pafalshme. Nuk është mëkat të jesh vajzë. Vajzat dhe djemtë nuk kanë dallime. Për një prind, një vajzë a një djalë janë një bekim për ta, shoqërinë dhe botën. Ekziston një e vërtetë universale, e vlefshme për të gjitha vendet, kulturat dhe komunitetet: dhuna ndaj grave nuk është kurrë e pranueshme, kurrë e justifikueshme, kurrë e tolerueshme. Vajzat dhe djemtë kanë të drejta të barabarta, prandaj duhet të kenë edhe mundësi për të pasur rezultate të barabarta.

Dhe mësuesja kishte të drejtë.

Një "më fal" më vonë

Për vite me radhë, Sihana u

back, her teacher. The girl found herself crying in the teacher's arms. The teacher hugged the girl who was trembling like a scared bird and said:

"My beautiful daughter, my clever girl... It's not your fault. This violence is unforgivable. It is not a sin or fault to be born a girl. There are no differences between girls and boys. Both boys and girls are a blessing for the parents, society and the entire world. There is a universal truth for all countries, cultures and communities: the violence against women is unacceptable, unjustified, and intolerable. Girls and boys have equal rights; that is why they should be allowed to achieve equal results."

And the teacher was right.

A "forgive-me" later

For many years, Sihana tried to find her father, but apparently the earth had swallowed him. Just when she finally found traces of him, she learned that her father had an accident.

He was still at the hospital when the girl found his contact details. They were in a hospital room when they were separated,

përpoq të gjente babanë e saj, por me sa dukej, atë e kishte përpirë dhe; dhe kur sapo kishte rënë në gjurmët e tij, ajo mësoi se i ati kishte pësuar një aksident.

Ai ndodhej ende në spital kur vajza gjeti kontaktet e tij. Çfarë ironie! Në një dhomë spitali ishin ndarë, në një dhomë spitali do të shiheshin sërish. Sihana ndezi makinën dhe u nis për tek ai. Rrugës ndjeu diçka që nuk mendonte se do ta ndiente ndonjëherë: frikën absurde se mos e humbiste.

Përballja me njeriun që e kishte mohuar i la një shije të çuditshme. Si fillim, babai nuk e njohu kush ishte, pasi nuk e kishte parë qëkurse ishte ende një kërthi, por kur Sihana ia nguli sytë me trishtim, ai e mori me mend. Ktheu kokën në anën tjetër. Sytë iu njomën, buza iu drodh. Sihanës i kishin thënë se ishte penduar. Shumë. Ama kjo nuk i ndryshonte disa gjëra: ai i kishte dhunuar të ëmën, i kishte braktisur atë dhe motrën.

— Jam unë, — foli vajza me zërin e mekur, — Sihana, bija jote. E vogla. Uroj të bëhesh mirë!

Ky urim ndoshta nuk ishte gjëja

and in a hospital room they would reunite again. Sihana started the car's engine and headed to him. On the way to the hospital, she felt something weird that she never thought would feel: the absurd fear that she could lose him.

Facing the man who had abandoned her left a weird taste in her mouth. At first, her father didn't recognize her, because she was one day old when he last saw her, but when Sihana stared at him with deep sorrow, then he realized who she was.

"It's me!" the girl said, "Your daughter, Sihana. The youngest one. I wish you get well soon!"

This wish wasn't maybe the most appropriate thing to say right there, right at that moment, but she couldn't do better at that moment. His eyes moistened; his lips trembled. He told Sihana he regretted what he did, but still, this didn't change that he had abused her mother, he had abandoned her and her sister. When he abandoned them, Sihana was weak, dependent, and feeble in a hospital bed. Now, it was him lying in a hospital's bed, weak, dependent,

më e përshtatshme për të thënë, por aq munda të bënte në ato çaste. Kur ai e braktisi në një shtrat spitali, Sihana ishte një foshnjë e pafuqishme, e varur dhe e dobët. Tani, ishte shtrirë ai në një shtrat spitali, i pafuqishëm, i varur dhe i dobët. Ajo thjesht mund t'i kthente shpinën e ta linte aty, të hakmerrej, por disa gozhdë të padukshme e mbanin mbërthyer në vend.

— Më fal, bijë! — foli i ati me gjysmë zëri, — Dije se ke shpëtuar që je rritur larg meje.

— Po, ke të drejtë! Të të fal ty, sot, tani, nuk do të kishte kuptim! Ti shkatërrove pa më të voglin hezitim tri jetë, dy prej të cilave buruan nga ty. Po të njoh sot, në këtë gjendje dhe sërish ndiej dhembje. Dhembjen e babait të munguar, dhembje për mundimet e një jete, dhembje që më mohove, dhembje që nuk e deshe gjakun tënd vetëm se nuk pati një gjini me ty, dhembje se nuk nderje përkrah gruas që vet e zgjodhe si bashkudhëtare të jetës, jetën e së cilës e shkatërrove pa shkak, dhembje për familjen që nuk e pata, por që patjetër do ta krijoj vet një ditë! — tha vajza me lot në sy dhe zë të dridhur, por gjithashtu me vetëbesim.

and feeble. She could simply turn her back and leave him there, revenge if you will, but some invisible magnet kept her intact on the spot.

"Forgive me, my daughter!" her father said with a faded voice. "Know that you are lucky to have grown up away from me."

"Yes, you are right! Forgiving you today, here, now, would make no sense! With no hesitation, you destroyed the lives of three women, and for two of them, you were their father. I see you today, here, now, lying sick in a bed, and I still feel the pain. The pain of a missing father, the pain of the struggles of an entire life, the pain that you denied me, pain that you didn't want your blood, simply because my sister and I didn't have the same sex as you, pain because you didn't stay by the side of the woman that you chose to be your life partner, whose life you destroyed with no reason, pain for the family I never had, but that I will for sure create one day myself!" the girl said, eyes full of tears, and with a trembling voice, but also with clarity.

Disa pranvera më vonë

Sytë e tij qeshën kur panë fytyrën e vogël të bebes. Çehrja e tij i ngjante asaj të dikujt që sapo ka marrë lajmin më të bukur në botë. U lumturua. Fryma iu ndal, zëri iu drodh. Ky ishte efekti që shkaktuan fjalët e mjekes: “Urime! Jeni bërë prindër të një vogëlusheje. Gjithçka shkoi mirë dhe ajo gëzon shëndet të plotë.” I ishte plotësuar një ëndërr. Që ditën që Sihana i tha se ishte shtatzënë, e imagjinoi veten baba të një vajze. Me kalimin e minutave, bindej përherë e më shumë: e adhuronte atë fëmijë!

Një kat më lart, vogëlushja po qante dhe rënkonte. Nëna e mori pranë. Ndërkohë, Andrea, babai, endej në një nga korridoret e spitalit. Sodiste i mallëngjyer kangjellat e dritareve dhe përfytyronte vetullën e tij në fytyrën e së bijës, ëmbëlsinë që do të kishte buzëqeshja e saj dhe sa lirshëm do të fliste me të për gjithçka. Hapi sytë për një moment dhe pa që një infermiere po i afrohej.

Some springs later

His eyes smiled when he saw the baby's face. His eyes shined, with the look of someone that just got the best news of his life. He was happy. His breath stopped; his voice trembled. This was the impact that the doctor's words had on him: “Congratulations! You are the father of a little baby girl, everything went fine, and she is healthy.” His dream came true. Since the first day that Sihana told him that she was pregnant, he imagined himself the father of a daughter. With the passing of the minutes, he was more and more certain: he adored that little girl!

Upstairs, the baby girl was crying and sobbing. The mother took her close to her. In the meantime, the father was wandering in one of the hospital's corridors. He was staring at the bars on the windows and was imagining his eyes copied in his daughter's face, the sweetness of her smile, and how comfortably they'd talk with each other about everything. The man opened his eyes in a moment and

– Zotëri, – tha ajo duke buzëqeshur, – foshnja po qan.

Babait të ri iu mbushën sytë me lot. Infermierja buzëqeshi kur pa një baba kaq të emocionuar dhe të lumtur. Edhe burrat duhet t'i shprehin ndjenjat e tyre. Edhe burrat qajnë. Ata janë të ndjeshëm.

Kur ai mbërriti në dhomën numër 18, e gjeti të bijën duke dremitur. E shoqja, e cila dukej sikur po tretej nga padurimi për ta parë, i tha:

– Afrohu, takoje engjëllin tënd! Përqafoje të voglën tonë! Është kopja jote. - Më në fund, vogëlushja e gjeti veten në krahët e të atit. Ishte vërtet shëmbëlltyra e tij. Sytë jeshilë, lëkura e bardhë, flokët e verdhë. Ai e vuri re menjëherë këtë ngjashmëri dhe i qeshën sytë.

– Si do ta quajmë? – e pyeti Sihana me zërin që i dridhej nga lumturia. Përfytyroi veten foshnjë e të atin 28 vite më parë. Braktisjen. Pastaj pa bashkëshortin me vajzën e sapolindur në krahë dhe përfytyroi jetën që e priste. Ata të tre bashkë. Të pandarë. Një familje e re. Një mundësi për të jetuar mes dashurisë. Nga e para.

saw that a nurse was approaching him.

“Sir,” she said, “the baby girl is crying.”

His eyes full of tears. The nurse smiled when she saw the father so emotional and happy. Men too should express their feelings. Men too cry. They are sensitive.

When the man arrived in room number 18, his baby girl was sleeping already. His wife that was longing to see him said:

“Come closer and meet your angel! Hug our little one! She is just like you.” Finally, the baby girl found herself in her father's arms. She was just like him. Green eyes, pale skin, blond hair. He noticed the resemblance immediately and his eyes smiled.

“What should we call her?” she asked, her voice trembling from happiness. She envisioned herself as a newborn and her father 28 years ago. The abandonment. Then she saw her husband and her newborn daughter in his arms and envisioned the life ahead of her. The three of them together. Inseparable. A new family. A chance to live in the midst of love. A chance to start over.

EMA BREGU

Mrikalemi dhe Dardhojmeli

Mrikalemi and Dardhojmeli

ILUSTRIMET NGA/ILLUSTRATIONS BY EVA DURRO

Ky tregim është i përshtatshëm për moshat mbi 15 vjeç
This story is suitable for ages 15+

Ndryshe nga sa shumë do të besonin, kjo nuk është një histori dashurie. Dhe kurrë nuk ka qenë e destinuar të jetë e tillë.

Mrikalemi dashuronte gjuetinë, ishte mënyra e saj për të qartësuar mendjen. Gjuetia ishte arratisja në një botë më të qetë, larg nga fshati dhe familja, larg nga përgjegjësitë. E tillë ishte edhe sot. Një arratisje në një vend ku ndihej gjithmonë në paqe.

Vajza mbajti pistoletën afër vetes, mori frymë thellë dhe mendoj për djalin në shtëpinë përballë. (E dinte se të mbante një armë nuk ishte ide e mirë, por gjuetia ishte natyrë e dytë për të.)

Familja e Dardhojmelit dhe familja e saj ishin në një konflikt brezash, për shkak të keqkuptimeve të katragjyshërve. Familja e djalit mendonte se mënyra e vetme dhe më e sigurt për ta zgjidhur këtë konflikt, ishte që Mrikalemi dhe Dardhojmeli të martoheshin bashkë dhe kësioj familjet të lidhnin miqësi. Mrikalemi, e nxehur nga ky mendim, gjuajti dhe me fat kap

Despite what many might think, this is not a love story, and it was never meant to be one.

Mrikalemi loved hunting; it was her favorite way to clear her mind. Hunting was her way to escape into a more peaceful world, away from her village and family, free from responsibilities. So it was today, too - an escape to a place where she always felt at peace.

The girl held the pistol closer to herself, breathed deeply and thought of the boy in the house next door. (She knew that keeping a weapon wasn't good, but hunting was second nature for the girl.)

Dardhojmeli's and her family were in a lifelong conflict, the conflict of generations that had started between their great-great-grandfathers. The boy's family thought that the only way, and the safest way, to bring this conflict to an end was for Mrikalemi and Dardhojmeli to marry each other. This thought made her angry, so she shot the gun, and the bullet hit a wild rabbit. As she went towards

një lepur. Ndërkohë që shkoi të kapte prehtë, mendoj për ëndrrat e saj, siç ishte ajo për të jetuar e vetme në qytet; një ëndërr në dukje e pamundur, duke qenë se jetonte në një vend aq patriarkal, sa ende martesë shihej si një mënyrë për të sheshuar konfliktet. Mrikalemi nuk donte fëmijë, të paktën kështu mendonte tani. Më vonë nuk i dihej. Për një gjë ama ishte e sigurt, se nuk e donte Dardhojmelin dhe se nuk do ta zgjidhte atë për të krijuar familje.

E lodhur nga gjuetia, Mrikalemi mori prehtë dhe u nis për në shtëpi. Me prehtë në një dorë dhe pistoletën në tjetrën, ajo shtyu derën e gardhit për të hyrë në shtëpi, por ndaloi kur pa siluetën e Dardhojmelit. Ai ishte mbështetur pas derës dhe vështronte qiellin me sy të mbushur me mendime dhe trimëri të shtirë. Mrikalemi psherëtiu dhe u përgatit për një nga fjalimet e tij të gjata për martesën. Edhe pse u përpoq të futej nga dera e pasme, nuk i shpëtoi dot. Ai iu lut e iu lut që ajo ta pranonte kërkesën e tij

the prey to retrieve it, she thought of her dreams, such as living alone in the city. This would be impossible for her as she lived in a traditional village where patriarchy was rife. It was so patriarchal that marriage was seen as a way to smooth a conflict. Mrikalemi didn't want to have children, and she was sure she didn't love Dardhojmeli and that she would never choose him to set up a family.

Tired of this thought, Mrikalemi grabbed her prey and headed home. With the prey in one hand and the weapon in the other, she pushed the house's gate to enter the home, but she stopped when she saw Dardhojmeli's silhouette. He was leaning on the door and was staring at the sky with his eyes full of thoughts. Mrikalemi thought he looked like he was getting ready to start one of his long speeches regarding marriage.

Although the girl tried to avoid him, entering from the back door, she couldn't. He begged and begged her to accept his

për martesë, por Mrikalemi i ndenji indiferente dhe u nis turravrap drejt shtëpisë. Me të hyrë brenda, mbylli derën me forcë pas vetes dhe dëgjoi Dardhojmelin të psherëtinte e të largohej ngadalë për në shtëpi. Edhe pse e nevikosur me të, Mrikalemit i vinte keq. Ajo e dinte se Dardhojmeli ishte i detyruar të sillej kështu nga dëshpërimi për të ndihmuar familjen, por ajo nuk do t'i nënshtrohej. Pavarësia ishte gjithçka për të.

Ditën tjetër, Mrikalemi u zgjua nga një trokitje në dritare dhe nga zëri i Dardhojmelit. Ky ishte momenti kur asaj i erdhi në majë të hundës. Ajo ishte marrë me të shumë gjatë, i kishte dëgjuar premtimet e tij dhe bisedat pretenduese për "trimërinë". E vendosur, vajza e hapi derën me forcë dhe pa djalin të ulur në gjuhë me sy të skuqur nga lodhja dhe dëshpërimi. Ajo i vuri një dorë mbi gojë dhe foli: "Nuk dua të dëgjoj më biseda trimërie, kam dëgjuar gjithçka që ke për të thënë dhe ti ke dëgjuar çdo version timin të "jo"-së. Zëri im si grua është po

marriage proposal, but Mrikalemi remained indifferent. As soon as she entered inside, she forcefully closed the door behind her and heard Dardhojmeli give up and go home. Although she was angry with him, Mrikalemi was sorry too. She knew that Dardhojmeli was forced to behave this way because he was desperate to help his family, but she would never surrender to him. Independence was everything to her.

The next day, Mrikalemi woke up to a knock at the door and the voice of Dardhojmeli. This was when she felt sick and tired of him after dealing with this nonsense for a very long time. She had heard his promises and his pretentious conversations about his "bravery" and didn't want to hear any more. Determined, she forcefully opened the door and saw the boy sitting on his knees, with his eyes red from tiredness and despair. She shut his mouth with her hand, then said. "I don't want to hear bravery speeches. I have heard everything

aq i fuqishëm sa “trimëria” jote, prandaj më dëgjo me vëmendje: Unë nuk do të martohem me ty dhe ndoshta as nuk do të martohem kurrë. Martesa nuk është mënyra e vetme për të zgjidhur problemet tona dhe jam e sigurt se ti e di këtë. Nëse vërtet do ta përfundosh këtë luftë midis dy familjeve tona, bashkohu me mua, jo si burri im, por si një mik, sepse nuk ka nevojë për një romancë midis nesh për të rregulluar keqkuptimet e vjetra.”

Dardhojmeli e pa qetësisht me një pamje të habitur. Mrikalemi e hoqi dorën teksa djali ngrihej në këmbë. Ai uli kokën dhe pohoi i dorëzuar, duke pëshpëritur një falje që gati kaloi e padëgjuar. Mrikalemi e pa edhe një herë. Dukej i turpëruar, por më i sinqertë se më parë. Ajo i vuri një dorë mbi shpatull dhe e ftoi brenda, si shok.

you had to tell me, and you have heard every version of my “No”. My voice as a woman is as strong as your “bravery”, therefore listen to me carefully! I will never marry you, and maybe I will never marry at all. Marriage is not the only way to solve our problems, and I am sure that you already know this. If you want to terminate this battle between our families, let’s unite, not in matrimony, but friendship. Because there is no need for a romance between us to fix the old misunderstandings between our two families.”

Dardhojmeli stared at her calmly and with a slight look of astonishment on his face. Mrikalemi took her hand off his mouth. He bowed his head and nodded as a way of admitting he was giving up, murmuring an apology that almost passed unheard. Mrikalemi stared at him once more. He looked small and ashamed but more sincere than earlier. She put her hand on his shoulder and invited him inside her house as a friend.

Nëse do të kishte qenë një përrallë tradicionale, ky moment do të kishte shenjuar fundin e lumtur të protagonistëve. Dy miq, familjet e të cilëve ishin dikur kundërshtarë, tani vëlla e motër, secili me jetën e vet, por në mirëkuptim midis tyre.

Martesa nuk mund të jetë zgjidhja e problemeve që kemi, duhet gjetur shkaku i vërtetë, për t’u përballur si duhet me to. Ndonjëherë, thjesht paqja në prani të njëri-tjetrit, mjafton për të sheshuar keqkuptimet dhe konfliktet e pakuptimta.

“

Martesa nuk është mënyra e vetme për të zgjidhur problemet tona

”

Had this been a fairytale with a happy ending, this moment would have marked the end of the story for the characters. Two friends, whose families once were opponents, now united as friends, everyone pursuing their own life, but in total sympathy and understanding between each other.

Marriage cannot resolve all our problems; we have to find the real cause of the issues and face them. Sometimes, simply being in peace in each other’s presence is enough to solve meaningless misunderstandings and conflicts.

“

Marriage cannot resolve all our problems

”

KLELIA LOKA

(Zhgj) Andrra

Vrasje për nder, apo vrasje e gruas?

Andrra

An honor killing or femicide?

ILUSTRIMET NGA/ILLUSTRATIONS BY **EMA MUKAJ, EMA MUZINA**

Ky tregim është i përshtatshëm për moshat mbi 15 vjeç
This story is suitable for ages 15+

E mërkurë, 16 qershor
Ora 06:59

Bie zilja e alarmit. Qetësia absolute thyhet nga ftohtësia metalike e ziles. Andrra lë pas “andrrat” që i turbulluan gjumin e natës. Teksa përpiqet të luftojë kërkesën e trupit për të fjetur edhe pesë minuta më shumë, ngrihet dhe merr për nga dritarja e veshur nga drita e zbehtë e mëngjesit.

Mbrëmë pa një ëndërr të tmerrshme. Një subjekt, të cilin do ta kishin zili edhe skenaristët hollivudianë: trafikimi i një grupi vajzash nën moshën 19-vjeçare. Shumëkush do të thoshte se “nuk ishte veçse një ëndërr e keqe”, mirëpo Andrra e di më së miri se kjo që shumëkujt i ngjan veçse një trillim imagjinar, është realiteti tronditës i shumë vajzave dhe grave.

Ora 07:30

Andrra niset për në punë. Është avokate; profesioni i ëndrrave të saj. Lufta kundër krimit, motivi i jetës së saj.

Teksa nget biçikletën, në fytyrë i ravijëzohet një buzëqeshje. Një natë më parë, kishte gjetur një

Wednesday, June 16
06:59 a.m.

The alarm rings. The absolute quietness of the morning was broken by the metallic blaring of the bell. Andrra rose from her nightmares and fought her body’s desire to sleep; she stumbled towards the window through which poured the dim morning light.

Last night she had a horrible dream. A plot that even Hollywood’s screenwriters would envy: the trafficking of a group of girls below the age of 19. Many would say that “this was just a bad dream”, but Andrra knew very well that what seems like fiction to many is a shocking reality.

07:30 a.m.

Andrra left for work. Working as a lawyer, her dream job, she relished the fight against crime, and it motivated her in everything she did.

As she rode her bike, she smiled to herself. The night before, she accidentally found a letter that her 14-year-old self had written to her 26-year-old self. She recalled the

letër që vetja e saj 14-vjeçare ia kishte drejtuar Andrrës sot, në moshën 26-vjeçare. I kujtohet se si i shkëlqenin sytë në atë moshë, me sa zell fliste për idetë e saj “madhështore” për të ndryshuar botën.

Eh, vitet kaluan dhe Andrra më në fund kuptoi se bota nuk ndryshohet me shkop magjik, por sytë ende i shkëlqejnë me të njëjtin vezullim. Çiltërsia e një fëmije gërshetuar me vullnetin dhe përgatitjen e një profesionisteje, të një vajze të vendosur për të mos hequr dorë nga ëndrra për ta bërë botën ku jetojmë, më të mirë.

Ora 08:01

Bie telefoni. Një mesazh nga një qendër fëmijësh, ku e ftojnë në një takim mbi stereotipet gjinore dhe adresimin e tyre që në fëmijëri. Do të shkojë me patjetër.

Ora 08:15

Andrra mbërrin në zyrën e saj modeste të avokatisë. Mbi tavolinë, disa dokumente rreth një çështjeje vjedhjeje banale. Diçka e thjeshtë, që nuk i sjell kënaqësinë e vërtetë

sparkle in her eyes when she was young and how passionately she spoke about her “spectacular” ideas to change the world.

Well, years went by, and Andrra realized that you could not change the world with a magic wand, but her eyes still sparkled with the same hope. The innocence of a kid combined with the competence of a professional lawyer - a woman who is determined not to give up her dream to make the world a better place.

08:01 a.m.

The phone rings. It is an invitation to speak about gender stereotypes and how to address them from childhood. She said yes as nothing would stop Andrra from communicating on this topic.

08:15 a.m.

Andrra arrives in her office. On the table, papers of an ordinary theft case. It was one of those simple cases, something that didn’t bring out the enjoyment of her job. She had often been told, “but you are a girl; you should not get your hands

të të qenit avokate, emocionin e ballafaqimit të drejtpërdrejtë me krimin. Fjalët “Por... ti je vajzë, nuk duhet t’i përlyesh duart me botën e krimin!”, i dëgjon shpesh dhe qesh me to.

Ora 09:30

Çështja mbyllet. Asgjë interesante. Andrra kërkon disa vula të futura thellë në një kuti të mbështjellë me pluhur. Befas gjen një album me fotografi. Në faqen e parë të tij, një foto me shokët dhe shoqet e gjimnazit dhe mësuesin kujdestar. Daton më 21.03.2010. Një buzëqeshje nostalgjje i zbukuron edhe njëherë portretin. I kujtohet një moment gjatë orës së mësimit me mësuesin në fjalë. Po diskutohej rreth një teme të cilën, Andrra, e kishte mjaft përzemër: çështja e mundësive të barabarta për vajzat dhe djemtë në të gjitha fushat e jetës.

Teksa fliste tërë zell, ashtu si nga hiçi, mësuesi ia priti: “Andrra, ti kujton se je qendra e universit?! Se të gjithë vërtiten rreth teje?!”

Andrra ngeli pa fjalë, por pasi kaluan disa momente, zgjodhi të mos heshte, sepse kjo heshtje,

dirty with the world of crime.” But she just laughed and ignored them.

09:30 a.m.

Case closed. Nothing special. Andrra was searching for some documents deep inside a dusty box. Suddenly, she came across a photo album. On the front page was a photo of her with her high school friends and teacher, dated 21.03.2010. A smile spread across her face as she remembered one particular class with that teacher. They were discussing a topic close to Andrra’s heart, equal opportunities for girls and boys.

As she was speaking passionately, the teacher said out of the blue: “Andrra, do you think you are the center of the universe?! That everything revolves around you?!”

Andrra was left speechless, but after a few moments, she spoke up. She spoke up because silence, no matter how insignificant it may seem, is the foundation of many upcoming quietudes in the future. These silences can cost a lot for women and girls.

She faced her teacher and made it clear to him that she had the right

sado mikroskopike të duket për nga rëndësia, bëhet themeli i shumë momenteve të tjera të heshtjes më vonë, pasojat e të cilave kushtojnë shtrenjtë. E përballi mësuesin dhe i bëri të qartë se ajo kishte të drejtë të fliste për çfarë të dëshironte dhe se ai, nuk i ndërpriste kështu djemtë kur flisnin për gjërat që u interesonin atyre. Ndër të tjera, Andrra, i bëri të qartë atij faktin se, shkencërisht, universi nuk ka një qendër. Duhej ta dinte kaq gjë!

Ora 10:11

Në zyrë dëgjohej një e trokitur e mbytur. Andrra hap derën dhe sheh një çift rreth të gjashtëdhjetave, me një djalë të vogël për dore. Me sa duket, nipi. Nga t’ia fillosh për të përshkruar gjendjen e tyre: një demoralizim i skajshëm; të rrënuar shpirtërisht, zëra gjysmakë, fytyra të përhumura, shpirtra të dorëzuar, flokë të thinjur e të rënë, qepalla të ënjtura, duar të rrudhura, që dridhen... ama, ama sytë... në to ende ka dritë! Sytë, këto dyer të shpirtit, reflektojnë ende shpresë!

Ç’ë keqe vallë, t’i ketë sjellë këtu?! Këtë pyetje u drejton edhe Andrra.

to talk about what she liked, and he had no right to interrupt her, as he didn’t interrupt the boys when they spoke about things they wanted. Andrra made it clear to him that, scientifically, the universe doesn’t have a center and that he should have known this as a teacher.

10:11 a.m.

As she worked in her office, she heard a faint knock on the door. Andrra opened the door and saw a couple in their sixties with a young child, their grandson. As she looked at them, they appeared sad, scared, worried, and as if their spirits were lost completely. But as she looked closer and into their eyes, there was still a faint sparkle that, to Andrra, reflected hope.

You may ask: “What has brought you here today?” Andrra asked them the same question.

10:59 a.m.

Honor: a moral value, preserved with fanaticism through centuries.

Murder: an extreme criminal act.

Honor killing: an act “to wash the hands” already with blood,

Ora 10:59

Nderi: vlera morale, ruajtur me fanatizëm ndër shekuj.

Vrasja: akti më i tejskajshëm kriminal.

Vrasja për të vënë nderin në vend: akt që reket “të lajë” duart e përljera me gjak, me justifikimin e “dëlirësisë së nderit.”

Është kryer një vrasje makabër. Viktima është bija e të moshuarëve. Fajtori është kapur; fjala e fundit i takon drejtësisë.

Ora 13:00

Lufta tashmë ka nisur. Beteja duhet fituar medoemos. Shumë vajza dhe gra dhunohen çdo ditë, por dhunuesit e tyre i shpëtojnë drejtësisë. Kjo është edhe arsyeja përse ato më pas humbin jetën. Ky është një ndër ato raste fatkeqe.

Vrasja është kryer një javë më parë. Media është përmbetur nga ky lajm. Gazetarët nuk humbasin asnjë mundësi për të publikuar vuajtjet e familjarëve, vetëm e vetëm për të ushqyer kureshtjen e botës, ku fatkeqësia e dikujt kthehet në temë bisede, thashethemesh apo paragjykimesh për dikë tjetër.

with the justification of “protecting family’s honor and dignity”.

A horrible murder was committed, and the victim was the couple’s daughter in front of her. The culprit was arrested; justice had the last word.

01:00 p.m.

The war had already started. The battle should be won at all costs. Many girls and women are abused every day, but their perpetrators avoid justice. This is also why these women get killed, and this was one of those unfortunate cases.

The murder was committed a week before. The news had flooded the media outlets as journalists never miss an opportunity to make the family’s sufferings public - to judge, talk and gossip about.

The happening’s circumstances were clarified. A gun was used to kill her, and the weapon was possessed illegally. The victim was the mother of a six-year-old boy who witnessed the dreadful scene. Three shots were heard at 08:22 am. The police confirmed it was intentional and that signs of violence were found on her body.

Rrethanat e ngjarjes janë zbardhur. Rezulton se vrasja është kryer me armë, mbajtja e së cilës është pa leje dhe në kundërshtim me ligjin. Viktima është nëna e një djali 6-vjeçar. Ora shënonte 20:22, kur tre të shtëna armësh u dëgjuan. Ekspertët mjekoligjorë kanë vërtetuar se, vrasja ka qenë makabre dhe e qëllimshme. Në trupin e viktimës janë gjetur shenja dhune. Më e keqja, fëmija ka qenë dëshmitar i ngjarjes. Tashmë, ai është nën kujdesin e psikologëve.

E martë, 20 qershor

Ora 04:00

Një telefonatë anonime e zgjon Andrrën nga gjumi. Kërcënim nga avokati i palës tjetër.

Asaj i bëhet presion të heqë dorë nga çështja.

Ora 06:00.

Rajoni i policisë

Biseda telefonike mes dy avokatëve është regjistruar. Një provë më shumë kundër palës tjetër.

Ora 09:00.

Bisedë me të afërmit e viktimës

Tuesday, June 20

04:00 a.m.

An anonymous call wakes Andrra up. She received a threat from the opponent’s lawyer. He pressured her to give up the case.

06:00 a.m.

Police station

The phone call between the two lawyers was recorded - one more piece of evidence against them.

09:00 a.m.

A conversation with the victim’s relatives

Andrra tries to understand what has happened, not only as a lawyer but, above all, as a woman. The victim’s relatives say that the murderer continuously threatened the victim, but she kept it all to herself and didn’t reach out for help. He threatened her with her family and her son. He said that he would hurt her parents or take away her son and never allow her to see him again. She wasn’t scared for herself; she was scared for her family, particularly her son.

Andrra kërkon të hyjë në brendësi të ngjarjes, shtyrë jo vetëm nga profesioni, por edhe si grua. Familjarët shprehen se autori i krimit e kërcënonte vazhdimisht viktimën, por ajo nuk tregonte. E kërcënonte me familjarët dhe djalin e saj. Shprehej se do t'iu bënte keq prindërve të moshuar, ose do t'iu merrte djalin dhe nuk do ta lejonte më kurrë ta takonte. Ajo nuk kishte frikë për veten, por stepej nga ideja se dhunuesi mund t'iu bënte keq njerëzve të dashur, apo se mund ta ndante nga djali i saj, gjëja më e shtrenjtë që kishte në jetë.

Heshtje. Përsëri. Gjuha e përbashkët e viktimave. Heshtje. Kudo heshtje...

Çfarë do të kishte ndodhur sikur viktimë të kishte folur? Po sikur të kishte ngritur krye?

Vallë do ta besonin?!

Ora 12:00

Andrra merr një telefonatë nga Drejtoria e Policisë. Zbulohet se autori i krimit është pjesë e një rrjeti prostitucioni. Të gjitha rrugët të çojnë vetëm në një drejtim: u shua një jetë dhe vrasjes iu veshën teshat e nderit. Autori i krimit e vrau gruan, se ajo nuk pranonte t'iu bashkohej këtij rrjeti.

Silence. Once again. Silence is the victims' unified language. Silence everywhere.

What would have happened had the victim spoken?

Would have they believed her?

12:00 a.m.

Andrra received a call from the General Police Directorate. They have found out that the perpetrator is part of a prostitution network. A life was taken away, and the murder was dressed with honor's clothes. In reality, the murderer killed the woman because she refused to join the prostitution network.

Legally, the case was on the right track.

Two weeks later 08:00 a.m.

The papers were ready. Andrra was ready, and she left to the court. As she entered the courtroom, the silence was deafening. Lawyers often say, "Despite the age and experience, every time one enters the courtroom, they experience the emotions of a beginner." This was true for Andrra today more than ever.

Ligjërish, çështja është drejt fitores.

Dy javë më pas Ora 08:00

Dokumentet gati. Andrra po ashtu. Niset. Mbërrin në sallën e gjyqit. Qetësi. Dëgjohet vetëm kërcitja e takave të saj. Thonë se, pavarësisht nga mosha dhe përvoja, sa herë hyn në sallën e gjyqit, përjeton emocionet e një fillestari. Kjo vlen për Andrrën sot më shumë se kurrë.

Ora 08:30

Çekiçi i gjyqtarit njofton fillimin e seancës. Trupi gjykues mban fjalën hyrëse. Radha e Andrrës. Zemra i rreh më fort se kurrë. Sytë e autorit të krimit, duket sikur kërkojnë ta gllabërojnë. Ndërkohë, ajo kërkon vazhdimisht sytë e familjarëve, sepse aty gjen motivin për të luftuar edhe më fort, edhe më gjatë, edhe më me këmbëngulje. Kjo çështje duhet fituar medoemos. Për viktimën, për veten, për të gjitha vajzat dhe gratë.

Ora 09:00

Avokati mbrojtës vazhdon ta justifikojë autorin e krimit me

08:30 a.m.

The judge's gavel announced the start of the court hearing. The judicial panel held the opening speech. Without her realizing, it was Andrra's time. Her heart beat faster than ever, and the eyes of the murderer bore into her head as she spoke. In the meantime, she searched to create contact with the victim's relatives' eyes because there, she found the motive to fight stronger, longer, and with more perseverance. This case should be won at all costs. She owes this to the victim, to herself and all women and girls.

09:00 a.m.

The defense attorney continues to justify the murderer's crime with the "honor". What attorney on earth would justify a murder this way, saying it was to "protect the man's dignity and honor"?

Andrra is nervous. She wants to explode and scream: "What the hell is going on? Justifying a crime with the honor?! How can this "professional" attorney defend the crime?! What is this "honor" that costs people lives?" Are they

“nderin”. E cili është ai avokat që, pa iu dridhur qerpiku, thotë se “ishte një vrasje për nder”?

Andrrën nuk e zë vendi. Do të shpërthejë, të ulërasë! Ç’është ky diskutim ku vrasja justifikohet, aq më tepër me nderin?! Ç’është ky profesionist që mbron krimin?! Ç’është ky nder që merr jetë?! Vërtet po emërtohet si “një vrasje për nder” ky krim i rëndë kundër jetës? Si mund të vrasësh dikë vetëm pse është grua dhe më pas të guxosh ta veshësh këtë vrasje me petkun e turpshëm të një “nderi” të rremë? Si mundet të kërkosh kujdestarinë e fëmijës pasi i ke vrarë para syve nënën?! Ç’do t’i thuash atij?! Mos vallë se, ishte faji i saj dhe se në këtë histori viktima e vërtetë ishte ti, që “të cenuan nderin”!

Ora 12:00

Seancës po i afrohet fundi. Vërtetohet akuza se autori i krimit është pjesë e një rrjeti prostitucioni. Trupi gjykues vendos se vrasja është me paramendim, shto kryerjen e krimit në sy të fëmijës, armëmbajtjen pa leje, tentativën për arratisje apo edhe kërcënimet

for real calling a severe crime against life “a crime to protect the honor”? How can one kill someone just because she is a woman and later have the guts to “dress” this crime up with the clothes of a fake honor? Where do you find the courage to demand a child’s custody after you killed their mom?! What are you going to tell the kid?! Will you maybe tell him it was the victim’s fault and that the real victim was you, because “she hurt your honor?!”

12:00 p.m.

The trial is slowly coming to an end.

Evidence backs the charge that the murderer is part of a prostitution network. The judicial panel concludes that the murder is premeditated and willful. On top of this, it was committed in the child’s presence; the perpetrator had an illegal weapon, attempted to escape justice, and he threatened Andrra.

The kid’s custody is granted to the woman’s parents.

An investigation is ongoing

karshi avokates.

Kujdestaria e fëmijës u jepet familjarëve të së ndjerës.

Rrjeti i prostitucionit po hetohet. I pandehuri dënohet me burgim për një kohë shumë të gjatë.

Kjo betejë është vetëm fillimi.

Ora 14:00

Andrra jep një intervistë në televizion:

“Do të doja ta nisja këtë rrëfim me ‘Na ishte një herë...’ ose ‘Na ishte se ç’na ishte...’, mirëpo kjo histori nuk është trillim, nuk është fryt i imagjinatës sime të shfrenuar, nuk ka as princ të kaltër që shpëton princeshën dhe as kuçedra mistike. Madje, nuk mund të themi as ‘na ishte’, sepse ende ‘është’; ende vajzat e gratë dhunohen, trafikohen, vriten. Me keqardhje them se, shoqëria shqiptare dhe patriarkalizmi, kanë lidhur një nyjë tepër të fortë mes tyre, një nyjë në dukje të pazgjydhshme, por që mund t’ia gjejmë anën.

Jetojmë në një shoqëri ku makthi bëhet realitet dhe realiteti përmbush frikërat tona më të thella. Mentaliteti godet pa pyetur se ç’plagë lë pas.

Emri im, siç kuptohet lehtë, do

for the prostitution network.

The defendant is sentenced to prison for a long, long time.

But this victory is just the beginning.

14:00 p.m.

Andrra gives an interview to journalists.

“I would have wanted to start this confession with ‘Once upon a time...’ or ‘There once was a...’, but the truth is that this story is not fiction nor the fruit of my imagination. There are no princes saving princesses nor mystical creatures. And we cannot even say “there once was a...” because “there still is a...” abused, trafficked or killed girl or woman somewhere around us. It is with profound sorrow that I say that the Albanian society and the patriarchy have strengthened their grip on women, which is difficult to loosen.

We live in a world where the scariest nightmare becomes a reality, and the fact gives life to our deepest fears. The mentality hits hard, not caring about the wounds it leaves behind.

As you can realize, my name means “dream”¹, and my dream is

¹ “Andrra” stands for “dream” in the northern Albanian dialect

të thotë “ëndërr”, ama, qëllimi im është që të gjithë të bëjmë diçka që shoqëria jonë të krijojë mjedisin ku gratë, vajzat, burrat dhe djemtë të ndihen të barabartë, që barazia gjinore të mos mbetet veç një “andërr”. Dhe unë nuk do të ndalem, por do të vazhdoj të luftoj, jo vetëm për ëndrrën time, por dhe për ëndrrat e shumë Andrrave të tjera, Andrra të cilat nuk mundën të jenë këtu sot, sepse fati që shoqëria ka caktuar për to, është një tjetër. Ndaj, për të gjitha Andrrat plot “andrra” që na ndjekin sot, më lejoni të them: Asnjëherë mos vini në dyshim aftësitë tuaja. Asnjëherë mos lejoni t’ju thonë se nuk mundeni apo se nuk duhet! Unë, ti, të gjitha ne, mund të bëhemi ato që duam në jetë. Unë sot vendosa të bëhem vajza që vë në vend drejtësinë e munguar për një vajzë tjetër. Po ti, çfarë dëshiron të bëhesh? Kush dëshiron të jesh?”

“

Asnjëherë mos lejoni t’ju thonë se nuk mundeni apo se nuk duhet! Unë, ti, të gjitha ne, mund të bëhemi ato që duam në jetë

”

“

Never doubt yourself. Never allow anyone to say that you cannot or that you shouldn’t! I, you, all of us, can become what we want in life

”

ANA MORINA

Legjenda e Rozafës

The legend of Rozafa

ILUSTRIMET NGA/ILLUSTRATIONS BY MORELA BAUSHI

Ky tregim është i përshtatshëm për moshat mbi 10 vjeç
This story is suitable for ages 10+

Na ishte njëherë një vajzë që quhej Rozafë. Ajo u rrit në Shkodër, nga dy prindër të qetë e të dashur. Që në vegjëli, Rozafa dallonte për shpirtin rebel dhe për aftësitë e saj për të organizuar shoqet t'iu dilnin kundër padrejtësive. Kështu, një herë u mësoi atyre si të mos rregullonin krevatin, thjesht sepse nuk i pëlqente kur nënat u thoshin vajzave se "djemtë mund të jenë të rrëmujshëm, por për vajzat rrëmuja është turp."

Vitet kaluan kështu, me Rozafën e inatosur me padrejtësitë e vogla të fëmijërisë, por ajo nuk e dinte se bota e të rriturve ishte edhe më e ashpër. Ajo do të rritej, do të martohej me burrin që donte, madje do të lindte edhe një djalë të vogël; por shpirti i saj rebel nuk ishte sprovuar deri ditën kur e paimagjinueshmja ndodhi. Gjithçka nisi nga kalaja në kodër, të cilën burri i saj dhe dy vëllezërit e tij, nuk po arrinin dot ta ndërtonin e të qëndronte në këmbë. Muri që

Once upon a time, there was a girl called Rozafa. She grew up in Shkodër, raised by charming and soft-spoken parents. Since she was a kid, Rozafa was known for her rebellious nature and inspiring her friends to speak out against injustices. Once, she taught her friends not to make their bed, simply because she hated it when her mother told her, "Boys can be disorderly, but girls cannot, as it is a shame for them to be disorderly."

The years went by, with Rozafa rebelling against the not-so-significant injustices of childhood, but she didn't know that the world of grown-ups was even harsher. Rozafa grew up and married the man she loved and had a child of her own. But life didn't challenge her rebellious nature until the unexpected happened. Everything started because of the castle on the top of the hill, which her husband and her two older brothers were trying to build but couldn't. The

ndërtonin ditën, prishej natën.

Një ditë, teksa çekanët rrihnin dhe djersa avullonte sapo prekte mbi gurët e pjekur nga dielli, kaloi atypari një plak i moçëm.

– Puna e mbarë, o tre vëllezër!

– Të mbarë paç, o plak i mirë!

Po ku e sheh ti të mbarën tonë?

Ditën punojmë, natën muri priset.

A di të na thuash një fjalë të mirë?

Ç'të bëjmë që të mbajmë muret në këmbë?

– Unë e di – u tha plaku – por e kam për mëkat t'jua them.

– Atë mëkat hidhe mbi kryet tona, se ne duam ta mbajmë në këmbë këtë kështjellë.

Plaku u mendua dhe i pyeti:

– A jeni të martuar, o trima? A i keni ju të tre vashat tuaja?

– Të martuar jemi – i thanë ata, – dhe të tre i kemi vashat tona. Na thuaj pra, ç'të bëjmë që kjo kështjellë të mbahet në këmbë?

– Nëse doni ta qëndroni, njërën nga tri vashat tuaja, duhet ta merrni e ta murosni të gjallë në kështjellë.

walls they made during the day were ruined at night.

One day, as the hammers hammered relentlessly, an old man passed nearby.

"I wish you good work, brothers!"

"Thanks, old man! But where do you see the good in this work of ours? We work hard during the day, and at night the walls get destroyed. Do you have a comforting word for us? What should we do so that the walls stand tall and don't fall?"

"I know what you need to do," said the old man. "But I cannot tell you. It would be a sin."

"Let us carry that sin in ourselves, and please tell us because we need to know how to keep this castle standing."

The old man reflected for a while and asked the brothers.

"Are you married, brothers? Do you have your three women at home?"

"The three of us are married,"

Atëherë keni për ta parë se muri do të zërë vend dhe do të qëndrojë për jetë e mot. — Tha kështu plaku, pastaj shkoi; tani u pa, pastaj s’u pa. Vëllezërit nuk nxorën asnjë fjalë.

Në mbrëmje ata u treguan vashave për atë që plaku i panjohur iu kishte thënë; por atë çka nuk iu treguan ishte se, ata ndërkohë kishin rënë dakord në fshehtësi se në mur do të murosnin nusen që do të kundërshtonte e para; dhe natyrisht që rebelja Rozafë ishte ajo që kundërshtoi menjëherë. Ajo nuk duronte dot padrejtësitë më të vogla, lëre më një gjë kaq ekstreme. E kishte të pamundur të kuptonte se si burrat mund të vendosnin deri edhe për jetën e një gruaje.

— Nëse e doni kaq shumë këtë kështjellë, aq sa do të ishit të gatshëm të sakrifikonit një jetë njeriu, përse nuk murosset njëri nga ju? Përse duhet të vendosin burrat

they answered. “And the three of us have our wives. So, tell us, what can we do so that the castle stands on its feet?”

“If you want your castle to stand, what you’ll have to do is to sacrifice one of your three wives by enclosing her in the wall, alive. Only then you can see that the walls will stand in eternity.” That was all the old man said, then he went. The brothers were shocked and speechless.

In the evening, the brothers told their wives what the old man had advised them. What they didn’t tell them is that they had secretly agreed to enclose the woman who’d be the first to oppose them, and of course, as you may have imagined by now, the rebel Rozafa was she. She would not tolerate minor injustices, let alone such extreme ones. It was unthinkable to her that men could

për jetën tonë, sikur ajo të mos kishte asnjë vlerë? — tha ajo. Edhe kunatat e saj ishin të një mendjeje.

— O vëllezër të mirë, çfarë po thoni? Nuk më besohet çfarë po dëgjoj! A nuk po e ndërtoni këtë kala pikërisht për të mbrojtur njerëzit tuaj më të dashur? Ç’kuptim ka të murosni njëren nga ne, për të ngritur një kala, qëllimi i së cilës është pikërisht të na mbrojnë të gjithëve? — shtoi me bindje nusja e madhe.

— Ne mund të bëjmë edhe pa kështjellën, por jo pa Rozafën. Nuk mund të bëjmë pa asnjë nga njerëzit e shtrenjtë në jetën tonë dhe Rozafa është një prej tyre, — vazhdoi nusja e mesme. — Nëse ju keni këtë mendje, ne do të luftojmë deri në fund që ta shpëtojmë Rozafën, ose do të arratisemi së bashku me fëmijët.

Nuset reaguese sepse e donin shumë kunatën e tyre, por edhe sepse e dinin se nuk bëhej fjalë vetëm për të shpëtuar jetën e

decide for women’s most precious gift, their very life.

“If you want this castle so desperately to stand, to the point you would be willing to sacrifice a person’s life, why don’t you enclose one of you? Why are men to decide about women’s lives as if they had no value at all?” she said.

Her sisters-in-law agreed. “Good Lord, what are you talking about? I can’t believe what my ears are hearing! Aren’t you building this castle precisely because you want to protect your beloved people? Does it make any sense to enclose one of us in the castle walls to make it stand when the purpose of this castle is to protect us all?” added the wife of the first brother.

“We can do without the castle, but not without Rozafa. We cannot do without any of our beloved people in our lives, and Rozafa is one of them,” continued the second brother’s wife. “If this is your final decision, we will fight till the end

Rozafës, por edhe tyren, pasi të nesërmen, ato mund të bëheshin kurban për një tjetër tekë të burrave.

Vëllezërit u panë sy më sy. I vogli foli i pari, pas disa minutash heshtjeje:

— O vëllezër, a është e shenjtë besa për ju? I kam premtuar familjes së Rozafës se do të kujdesem për të. Nuk e di çfarë isha duke menduar kur pranova ta murosja thjesht për hir të një kështjelle. Tani ndihem i turpëruar. Ajo që duhet sakrifikuar, është thjesht lakmia jonë për toka, kështjella, ar dhe mall. Ajo duhet murosur njëherë e mirë. Më mirë një jetë me Rozafën në kasolle, sesa një jetë pa të në kështjellë!

Kaq tha vëllai i vogël dhe heshtja pllakosi sërish. Kësaj here nuk zgjati me minuta, por me orë të tëra... derisa nata i përpiu.

to save Rozafa, or otherwise, we will escape with her.”

Rozafa’s sisters-in-law backed her up because they loved her, but also because they knew that this wasn’t only about saving Rozafa’s life but also theirs. They knew that the next day, they could become the sacrifice of their husbands’ whim.

The three brothers looked each other in the eyes. The youngest one was the first one to speak, after a few minutes of silence:

“Dear brothers, is besa sacred for you? I promised Rozafa’s family that I would take care of her. I don’t know what I thought when I agreed to enclose her in the castle wall, just for the sake of the castle. Now I feel ashamed. What we should sacrifice is our greed for land, castles, gold and goods. That greed should be enclosed in the wall, once and for all. It is better to live with Rozafa in a shack than live a life in a castle without her!” So said the little brother, and there was silence again.

Mëngjesi erdhi sërish. Atë natë askush nuk mundi të flejë. Kur nuset dolën në oborr të mbushnin ujë në pus, panë aty veglat e punës dhe burrat që rrinin ndanë një zjarri që po shuhej. Askush nuk kishte nevojë të thoshte asgjë. Gjithçka ishte e qartë dhe e dukshme. Vëllezërit kishin zgjedhur kasollet dhe Rozafën, në vend të kështjellës së mallkuar që e vuri në sprovë karakterin e tyre.

The morning came, but not one of them had slept a single wink. When the three women went out in the yard to get some water from the well, they saw the working tools of their husbands on the ground and their husbands sitting around a dying fire. No one needed to say anything - everything was clear. The three brothers had chosen the shacks instead of the cursed castle that tested their character.

“

Vëllezërit kishin zgjedhur kasollet dhe Rozafën, në vend të kështjellës së mallkuar që e vuri në sprovë karakterin e tyre

”

“

The three brothers had chosen the shacks instead of the cursed castle that tested their character

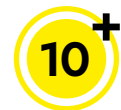
”

EMA MEÇAJ

Legjenda e Rozafës

The legend of Rozafa

ILUSTRIMET NGA/ILLUSTRATIONS BY MORELA BAUSHI

Ky tregim është i përshtatshëm për moshat mbi 10 vjeç
This story is suitable for ages 10+

Krenare ngrihet mbi Bunën e gjerë dhe mbi qytetin e Shkodrës, kështjella e lashtë e Rozafatit. A keni dëgjuar ndonjëherë për legjendën e kësaj kështjelle? Historia e saj është shumë e vjetër, po aq e vjetër sa dhe vetë historia e popullit shqiptar. Ja se ç'thotë kjo legjendë:

Për tri ditë e tri netë, një mjegull e dendur u var mbi Bunë dhe e mbuloi të tërën. Pas tri ditësh e tri netësh, fryu një erë e lehtë që e lartoi dhe shpuri mjegullën lart, deri në kodrën e Valdanuzit. Në majë të kodrës punonin tre vëllezër. Ata kishin dymbëdhjetë ditë që merreshin me ndërtimin e një kështjelle, por ende nuk po arrinin ta lartnin, sepse muri që ndërtonin ditën u shembej natën.

“Çekanët godasin në gur,
ditën ngrenë një mur.

Natën si me magji,
themelet tronditen,
muri kriset, shembet.

Lë pas një mjegull pluhuri...”

Ditët kalonin njëra pas tjetrës,
përsërisnin njëra-tjetrën, i ngjasonin

Proudly standing above the broad and beautiful Buna River is Shkodra castle, the ancient castle of Rozafa. Have you ever heard the legend about this castle? Its story is as old as the story of the Albanian people itself. Here's what the legend says:

For three days and three nights, a dense fog covered the Buna River. After three days and three nights, a light breeze slowly pushed the fog up to the Valdanuz hill. At the top of the hill, three brothers were working hard. They had tried for twelve days to build a castle, but they still weren't able to make the walls stand, because the walls they created during the day were destroyed at night.

“Hammers hit the stone,
during the day building a wall.

At night like a magic,
foundations shake,
the walls fall, break.

Leaving behind a fog of dust...”

One day passed. Then another.
What a misfortune! In the meantime,

njëra-tjetrës. Ç'fatkeqësi! Ndërkohë çekanët vazhdonin e godisnin pa ndalim...

Një pasdite tetori, kur dielli nuk kishte përfunduar ende, na shkon aty pranë një shtojzovalle.

— Puna mbarë, o tre vëllezër!

— Të mbarë paç! Po ku e sheh ti të mbarën tonë?! Kemi dymbëdhjetë ditë që përpiqemi të ngremë muret e kësaj kështjelle, por pa dobi. Pasi dielli perëndon dhe zhytet thellë në horizont, kur ne largohemi, muret shemben si me magji. Ah! S'e marrim vesh pse po na ndjek ky fat i zi! — ofshau vëllai i madh.

— Medet! — psherëtiu i dyti.

— Moj shtojzovalle e mirë, të lutemi, mos vallë di të na japësh ndonjë këshillë? — e pyeti vëllai i vogël.

Shtojzovallja Rozafë u mendua pak, pastaj i pyeti:

— A jeni të martuar, o djem?

— Po, që të tre jemi të martuar me tre vasha të mira.

— Atëherë, në doni që kështjella të qëndrojë, ju duhet ndihma e tyre. Kjo kështjellë ka nevojë për forcën e grave, po aq sa edhe të burrave.

hammers hit the stones endlessly...

One October afternoon, when the sun hadn't yet gone down, a sylph passed nearby.

“I wish you a good work, brothers!”

“Thank you, but there's nothing good about our work. It has been twelve days already, that we are trying to build the walls of this castle, but it is useless. After the sun goes down and sinks deep into the horizon and we leave, the walls crash and fall like magic. Ah! We don't understand this bad luck!” moaned the oldest of the brothers.

“Unbelievable!”

“Dear sylph, please, do you maybe have any advice to give us?” asked the youngest of the brothers.

The sylph stop and thought for a few moments, then asked the men:

“Are you married?”

“Yes, the three of us are married, with three lovely wives.”

“So, if you want the castle to stand, you need their help. This castle needs the power of women as much as it needs the men's power. Then you will see that the walls

Atëherë do të shikoni se muret do të zënë vend dhe do të qëndrojnë për jetë e mot. Ndihma e një gruaje do të sjellë ndryshimin, sepse njësoj si shtëpia, edhe kjo kështjellë që do të jetë shtëpia juaj; nuk qëndron në këmbë nëse nuk ndërtohet si me djersën e grave, ashtu edhe të burrave. Kjo është arsyeja përse muret nuk qëndrojnë, — tha kështu shtojzovallja Rozafë dhe u la uratën tre vëllezërve.

Në mbrëmje, kur ata u kthyen në shtëpi, iu rrëfyer grave ato çka kishin dëgjuar.

“Që muret të qëndrojnë,
kështjella të ndërtohet,
për jetë e mot të lartohet,
na duhet ndihma juaj!
Bashkimi bën fuqinë!
Kur burrat dhe gratë
forcat bashkojnë,
gjithçka mund të arrijnë!”

Gratë dhe burrat u bënë bashkë për të ndërtuar kështjellën, ashtu siç kishin filluar të ndërtonin jetën e tyre, me besim dhe krah njëri-tjetrit. Ditë pas dite, muret lartoheshin dhe qëndronin të forta. Mallkimi u

stand still for an eternity. The help of a woman will bring the change, because just as a house, this castle is going to be your house; it won't stand if it is not built with the sweat of both men and women. This is the reason why the walls don't stand!” said Rozafa, the sylph, wished the brothers all the best and disappeared.

In the evening, when the three brothers got back home, they told their wives what the sylph told them.

“If you want to walls to stand,
the castle to not crash,
but live for an eternity,
we need your help!
Unity is strength!
When men and women
join forces,
they can achieve everything!”

Men and women came together to build the castle, the same way they had started to make their lives together, with trust and side by side. Day by day, the walls grew higher and stood stronger. The curse was broken, and the castle was built. The three brothers and their wives

prish dhe kështjella u ngrit. Vëllezërit dhe nuset e tyre ranë dakord që ajo të merrte emrin e shtojzovallës Rozafë, e cila i shpëtoi nga mallkimi.

Kështjella e Rozafës qëndron madhështore mbi qytetin e Shkodrës ende sot e kësaj dite, si një mesazh paqeje dhe bashkimi; sepse çdo kështjellë, çdo shtëpi, çdo familje qëndron e fortë dhe e palëkundur nëse vendos në themel forcën e madhe dhe të pashtershme të bashkëpunimit, mbështetjes e mirëkuptimit ndërmjet gruas dhe burrit që vendosin ta ndërtojnë së bashku atë.

“

Gratë dhe burrat u bënë bashkë për të ndërtuar kështjellën, ashtu siç kishin filluar të ndërtonin jetën e tyre, me besim dhe krah njëri-tjetrit

”

“

Men and women came together to build the castle, the same way they had started to make their lives together, with trust and side by side

”

agreed to name the castle after Rozafa, the sylph will, because she saved the brothers from the curse.

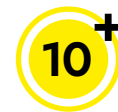
Rozafa's Castle still stands strong to this day, overlooking Shkodra city as a message of peace and unity. This is because every castle, every house, every family stands solid and steady if in its foundations are the inexhaustible and immense power of complicity, support and understanding between the men and women who decide to build a life together.

**KLEA MURATI, REA SEFERI,
SONJA MEMIA, DANIEL BUNA**

Binjaket

The twin sisters

ILUSTRIMET NGA/ILLUSTRATIONS BY
IRJA USHINA, KALTRA ALIAJ, EMI KOKUSHTA

Ky tregim është i përshtatshëm për moshat mbi 10 vjeç
This story is suitable for ages 10+

Tregim-ustrim:

Lexoni këtë tregim dhe në fund, shkruajeni vet zhvillimin dhe përfundimin e tij, gjithmonë përmes lentes së barazisë gjinore.

Story-exercise:

Read the story below and at the end of it, write your own version of the development and ending of this story, always through the lenses of gender equality.

Shumë kohë më parë, në një fshat të vogël e jo fort të njohur të quajtur Djalë, për shkak të sistemit patriarkal që diktonte jetën e banorëve të tij, jetonte një bujk me vajzat e tij binjake. Ato ishin si drita, të shkathëta dhe guximtare. Batoni, kështu quhej bujku, ushqente një dashuri të madhe dhe ishte i lumtur me vajzat. Çdo ditë iu mësonte gjëra të reja, por edhe mësonte prej tyre.

Banorët e fshatit i donin binjaket sa ishin të vogla, por kur u rritën, natyra e tyre rebele, që i dallonte nga bashkëmoshataret, filloi të dilte më në pah; njerëzit nuk tregoheshin fort të dashur me to. Kur kaluan moshën 12-vjeçare, Vjosa dhe Buna s'i lanë lojërat që bënin dikur me

A long time ago, in a tiny and not so well-known village called Djalë, there lived a farmer with his twin girls. They were two sweet, smart and brave girls. Baton, the farmer, had a great love for his little girls and was happy with them. Every day he taught them new things, but at the same time, he learned new things from them.

The villagers loved the girls when they were still little, but when they grew up, the rebellious nature that distinguished them from their peers became more evident; the villagers were not good to them. When they turned 12, Vjosa and Buna didn't give up their games with other girls and boys. They didn't enjoy staying indoors to

djem e vajza. Atyre s'u pëlqente të mbylleshin në shtëpi, të merreshin me punë dhe në kohë të lirë, të qëndisnin apo të thurnin triko. Paragjykimet për to, sa vinin e shtoheshin. Kjo i trishtonte vajzat, por edhe bujkun Baton. Megjithatë, ai i donte me kokë dhe i mbështeste në çdo gjë. Binjaket ishin të lira të bënin çfarë të donin. As kjo sjellje e bujkut nuk shihej me sy të mirë në fshat, por atij aq i bënte. Rëndësi kishte që Vjosa dhe Buna të ishin të lumtura.

Banorët shkonin deri atje, sa thoshin: "Kështu është kur vajzat rriten pa nënë." Kur Vjosës dhe Bunës iu vinin në vesh këto fjalë, nuk i kuptonin. Ato s'e kishin njohur nënën e tyre, pasi ndërroi jetë kur ishin ende bebe dhe paçka se do të kishin dashur të kishin nënën afër, sërish kishin gjithçka për të cilën kishin nevojë, falë babait. Asgjë nuk iu mungonte.

Edhe pse ishin binjake dhe u rritën nga i njëjti njeri, vajzat kishin ndonjë ndryshim në karakter. Vjosa ishte natyrë më e tërhequr, Buna më e shoqërueshme, por në thelb, mbeteshin shoqe të mira për njëra-tjetrën, sepse iu pëlqenin të njëjtat

take care of the housework and, in their free time, to embroider or knit. The prejudices towards them grew with every day that passed. This saddened the girls, but also the farmer. But he loved his twins and supported them in everything. The twins were free to do what they wanted. The farmer's mentality wasn't seen with good eyes from the villagers either, but he didn't care. What mattered to him was that Vjosa and Buna were happy.

The villagers went so far that they said, "This is what happens when the girls grow without a mother." When Vjosa and Buna heard these words, they couldn't understand their meaning. They had never met their mother, because she died when they were babies, and although they would have loved their mother to be with them, they still had everything they needed, thanks to their father. There was nothing missing in their life.

Although the girls were twins and were raised by the same person, they had some little differences. Vjosa was more withdrawn, while Buna was more social, but in the end, they were

gjëra. Ato gjithashtu, kishin inat të njëjtat gjëra, si punët e shtëpisë, për shembull.

Gjëja e parapëlqyer për binjaket, ishte të mësonin të luftonin. Kur ishin të vogla, ato kishin dëgjuar në fshat nga fëmijët e tjerë, por edhe nga të rriturit, për heronj, bëmat e të cilëve i linin gojëhapur. Ama ajo që vinin re vajzat, ishte se në asnjë prej rrëfimeve dhe gojëdhënave, nuk kishte ndonjë vajzë apo grua që të kishte vrarë ndonjë kuçedër, mposhtur ndonjë bajloz apo çliruar ndonjë fshat të marrë peng nga pushtuesit. Prandaj, në vend që kjo t'i bindte se "heronjtë janë vetëm djem", përkundrazi, i tërhiqte edhe më shumë. Donin që kur të rriteshin, të bëheshin heroina. Donin t'i tregonin vetes, babait dhe gjithë fshatit çfarë ishin në gjendje të bënin. Eh! Në fakt, babait s'ishte nevoja t'i tregonin gjë, sepse ai jo vetëm që kishte besim të verbër tek ato, por edhe të palëkundur edhe kur binjaket nuk kishin besim te vetja. Ama fshatit, fshatit duhet t'i jepnin një mësim të mirë.

Me qëllim që ato të shkëlqenin në dyluftim dhe të fitonin medalje në lojërat që bëheshin në fshatin e

good friends to each other, because they liked the same things. They also hated the same things, such as housework, for instance.

The twins' favorite thing to do in their free time was learning how to fight. When they were little, they had heard in the village stories from other children, but also grown-ups, about heroes, whose deeds left them flabbergasted. But what the girls noticed was that in none of the legends and fairytales were there girls and women who had killed a beast, defeated a monster, or saved a village kept hostage by the occupiers. But this pushed them more instead of convincing them that "all heroes are men". They wanted to be heroines when they grew up. They wanted to prove themselves, their father and the entire village with what they were capable of. Well, honestly, they didn't need to prove their father anything because he blindly trusted them, even in those times when the twins didn't have trust in themselves! But to the village, they wanted to teach them a good lesson.

Because they wanted to glow in the games they were organizing

tyre apo në fshatrat përreth, nevojitej përgatitje dhe stërvitje. Bujku Baton, natyrisht, nuk i pengonte vajzat, madje i mbështeste, por fatkeqësisht, nuk mund t'i ndihmonte të stërviteshin, sepse gjithë jetën kishte punuar në arë dhe s'dinte asgjë për dyluftimin; por Vjosën e Bunën, të rrëmbyera si lumenjtë emrat e të cilëve mbanin, nuk i ndalte asgjë. Ato gjenin mënyrat e tyre për të mësuar.

in their village and other villages nearby annually, they needed training and preparations. Baton, the farmer, of course, supported his girls in this passion but couldn't help them train. He had worked his entire life in the field and knew nothing about fighting, but nothing could stop Vjosa and Buna. They found their way to train and learn new fighting skills.

Vitet kaluan dhe jeta rridhte e qetë në fshat. Binjaket ishin rritur e bujku Baton ishte plakur. Vajzat i trembeshin idesë se një ditë do të duhej të jetonin pa babanë e shtrenjtë, sidomos në atë vend ku askush nuk i kuptonte; por me vitet ishin bërë më të zonjat dhe më të forta.

Një mëngjes të ftohtë dimri, ende pa zbardhur mirë, në derën e shtëpisë së bujkut Baton u dëgjuan trokitje të forta e të paduruara. Plaku, i cili tashmë me zor ecte, u ngrit nga shtrati i ngrohtë dhe shkoi të hapte derën. Binjaket i porositi të rrinin në dhomën e tyre. Vajzat u bindën, por natyrisht, hapën pakëz derën e dhomës për të parë dhe dëgjuar bisedën mes babait e burrave hijerëndë. Me copëzat e fjalëve që arritën të kapnin, kuptuan se në fshat po afrohej një armik i rrezikshëm, prandaj këta zotërinj po shkonin derë më derë për të mbledhur burrat e aftë për luftë. Sigurisht, plaku Baton nuk ishte një ndër ta.

Years went by and life was running as per usual in the village. The twins had grown up, and the farmer had gotten old. The girls were afraid they would one day live without their dear father by their side, especially in that village where no one understood them, but at the time, they had become braver and stronger.

One cold morning, when the sun hadn't risen yet, someone knocked on the farmer's door. The old man, who now could hardly walk, rose from his warm bed and headed toward the door. He asked the twins to stay in their room. The girls, of course, kept their room's door slightly open because they wanted to see and hear what was going on between their father and the men. With the pieces of sentences they could listen to, they understood that a dangerous enemy was headed to the village, so these men were going door to door to recruit boys and men who could fight. And, of course, the farmer was not one of them.

Vjosa and Buna would have never wished for the war because deep

Vjosa dhe Buna nuk do ta kishin uruar kurrë luftën, sepse në thelb e urrenin dhunën, por tanimë ishte momenti për të treguar veten, jo më në lojëra, por në një luftë të vërtetë. Bënë aty për aty një plan. Njëra do të ikte me djemtë dhe burrat e fshatit për të luftuar në mal, tjetra do të rrinte në fshat për të mbrojtur ata që mbeteshin pas; por përveç luftës me armikun, një tjetër luftë po aq e vështirë ishte lufta që Vjosën ta lejonin t'u bashkohej burrave në mal.

- Po ti mund të maskohesh si djalë, - i tha Buna.

- Kurrë! Përse vajzat duhet të maskohen përherë si djem kur duan të shkojnë në fushëbetejë? Do t'i bëj të më pranojnë kështu siç jam. - u përgjigj Vjosa e vendosur e të dyja u zotuan ta çonin deri në fund këtë plan.

“

Do t'i bëj të më pranojnë kështu siç jam

”

down, they hated violence, but still, this was the perfect moment for them to show the world what they could do, and this time not in a game, but a real war. They made a plan straight away. One of them would go with the village's men and boys to fight the enemy, and the other would stay in the village to protect the ones left behind. But besides the war itself, Vjosa had another battle, as difficult as that with the enemy, and this battle was to convince the village to let Vjosa join the warriors in the mountain.

“But you can be disguised as a boy”, Buna told her.

“Never! Why would the girls always have to be disguised as men when they want to join the war? I will make them accept me for what I am.” Vjosa answered, determined, and the two girls made an oath to bring their plan to an end.

“

I will make them accept me for what I am

”

Si vijon historia sipas jush ?

How do you think the story goes?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Fund
The End

Këto tregime janë pjesë e fushatës mbarëkombëtare të “16 Ditëve të Aktivizmit kundër Dhunës me Bazë Gjinore” nën moton “Bëje botën portokalli: Të ndalim dhunën ndaj grave TANI!”

These stories are part of the national campaign “16 Days of Activism against Gender-based Violence” under the slogan “Orange the world: End Violence against Women NOW!”